

2025-2049

gemeente

ooststellingwerf

jong
van geest
groen
van karakter
sterk
van binnenuit

Samen bouwen aan een toekomst vol kansen

Voorwoord

De wereld om ons heen verandert snel. En dat merken we ook hier, in onze eigen gemeente. Ik zie daarin kansen. Ooststellingwerf heeft namelijk sterke wortels: een rijk verenigingsleven, een hechte gemeenschap en een landschap waar we elke dag opnieuw van mogen genieten. Dat zijn waarden om trots op te zijn en het zijn ook waarden waarop we verder kunnen bouwen. We staan voor grote uitdagingen. Onze bevolking vergrijst, jongeren trekken vaker weg en de druk op woningen, zorg en voorzieningen neemt toe. Ook klimaat, energie en landbouw vragen om slimme keuzes. Dat klinkt best zwaar, maar ik geloof dat deze veranderingen ons de kans geven om ons dorpse karakter te versterken én samen nieuwe mogelijkheden te creëren.

Wat Ooststellingwerf altijd heeft gekenmerkt, is de kracht van onze gemeenschapszin. Vrijwilligerswerk verandert, jongeren willen graag meepraten en ouderen hebben veel ervaring om te delen. Ondernemers nemen steeds vaker verantwoordelijkheid voor de samenleving. Dáár zit onze kracht en die moeten we samen zien vast te houden.

Deze visie is een kompas voor de lange termijn. Het helpt ons samen besluiten te nemen: wat doen we wel, wat doen we niet, waar investeren we in? Zo zorgen we ervoor dat onze keuzes over wonen, economie, zorg, welzijn en natuur en landschap goed op elkaar aansluiten.

Deze Toekomstvisie is niet alleen door de gemeente gemaakt. Velen van u hebben meegedacht: plaatselijk belangen, bewonerscommissies, ondernemers en maatschappelijke partners. Uw inbreng heeft dit plan sterker gemaakt. Daar ben ik dankbaar voor. De opgaven zijn groot, maar de kansen zijn minstens zo groot. Als we samenwerken en duidelijke keuzes durven maken, blijft Ooststellingwerf ook in 2040 een plek waar mensen willen blijven, willen terugkomen en mee willen doen.

Laten we daarom samen bouwen aan een toekomst vol kansen. Voor onszelf, voor onze kinderen en voor de generaties die volgen.

Jack Werkman
Burgemeester

Inhoud

Hoofdstuk 1

1.1

Sterke punten zijn solide basis

7

1.2

Voor welke uitdagingen staan we?

9

1.3

Kijkje in de toekomst:
Hoe verandert het leven van 'Matthijs'
— 2025
— 2040

10

11

13

Hoofdstuk 2

Vijf strategische keuzes

2.1

Keuze 1
Topprioriteit: Jongvolwassenen binden

16

20

2.2

Keuze 2
Concentratie van zorg en geschikte
woningen voor ouderen in de drie grotere
dorpen en sterke dorpsgemeenschappen

26

2.3

Keuze 3
Bereikbaar en verbonden

20

2.4

Keuze 4
Leefomgeving, economie en natuur
in één sterke lokale basis

34

2.5

Keuze 5
Een gemeente die richting geeft,
ruimte laat en samenwerkt

38

Hoofdstuk 3

Proces Toekomstvisie

3.1

Hoe kwam deze Toekomstvisie
tot stand?

39

3.2

Hoe gebruiken we zelf de Toekomstvisie

40

3.3

Hoe betrekken we de samenleving
bij het vervolg op de Toekomstvisie

41

Bijlagen

1.

Rapport Planbureau Fryslân

2.

Toelichting sterke punten

3.

Rapport Louter over woon-
aantrekkelijkheid voor jongeren

4.

Samenvatting behoefte
bedrijventerreinen 2025-2039

Inleiding

In de Toekomstvisie Ooststellingwerf 2040 bepalen we samen de koers. We doen dat niet omdat het moet, maar omdat we zelf richting willen geven. Zodat wij – en niet anderen – bepalen hoe onze gemeente eruitziet. We kiezen voor een leefbaar, vitaal en groen Ooststellingwerf, waar jong en oud zich thuis voelt.

De Toekomstvisie Ooststellingwerf 2040 is een richtinggevend kompas voor iedereen die (mee) werkt aan de ontwikkeling van Ooststellingwerf. Zo zorgen we dat we samen de juiste keuzes maken voor Ooststellingwerf. Keuzes over wat we wél doen en wat we laten. Over waar we in investeren en hoe we onze brede welvaart behouden voor toekomstige generaties.

Het maken van de Toekomstvisie deden we in stappen. We zijn begonnen met een grove schets – de hoofdlijnen van de Toekomstvisie. Die hebben we getoetst bij de gemeenschap: plaatselijk belangen, bewonerscommissies, ondernemers en partners waar we veel mee samenwerken lazen kritisch mee en vulden aan. We hebben de reacties zorgvuldig bekeken en waar mogelijk verwerkt. Omdat de Toekomstvisie richting geeft voor de lange termijn en om samenhangende keuzes vraagt, konden we niet alles letterlijk opnemen. Bij het opstellen hebben we steeds de samenhang tussen wonen, economie, zorg, welzijn en natuur en landschap meegewogen.

Hoe deze Toekomstvisie er kwam en hoe het vervolgproces er uit ziet, staat in hoofdstuk 3.

Sterke punten &

1

1.1 Sterke punten zijn solide basis

Ooststellingwerf heeft sterke punten die een solide basis vormen voor de toekomst. Volgens onze inwoners en de trendverkenning van Planbureau Fryslân zijn dit de belangrijkste kwaliteiten¹:

Sterke gemeenschapszin en betrokkenheid

- Inwoners van Ooststellingwerf doen bovengemiddeld veel vrijwilligerswerk, hebben een groot vertrouwen in elkaar en zetten zich actief in voor hun buurt en dorp.
- Het rijke verenigingsleven, dorpshuizen en lokale initiatieven zoals energiecoöperaties vormen het sociale fundament van de gemeente.

Relatief hoog welzijn en geluk

- Inwoners van Ooststellingwerf behoren tot de gelukkigste inwoners van Fryslân, dat op zijn beurt al bovengemiddeld scoort binnen Nederland.
- Stress, angst en depressie komen minder vaak voor dan elders, met name onder ouderen.

Waardevolle natuur en aantrekkelijk landschap

- Ooststellingwerf heeft veel bos, open natuur en agrarisch cultuurlandschap, wat zorgt voor rust, ruimte en recreatiemogelijkheden. Inwoners vinden dit een belangrijk onderdeel van de identiteit van Ooststellingwerf.

Lokale economie, verankerd in de samenleving

- De gemeente kent een relatief grote aanwezigheid van gezondheidszorg, handel en landbouw, sectoren die van oudsher goed verankerd zijn in de regio.
- Er is veel sociaal kapitaal bij ondernemers, die naast economische waarde ook maatschappelijke betrokkenheid tonen.

Woonkwaliteit en ruimte

- Er is nog relatief veel ruimte in vergelijking met stedelijke regio's, wat kansen biedt voor prettig wonen, natuurontwikkeling en verduurzaming.
- De dorpen zijn groen, overzichtelijk en bieden een prettige leefomgeving, vooral voor gezinnen en ouderen.

We vroegen inwoners (inclusief kinderen) wat zij belangrijk vinden voor de toekomst. Hun antwoorden sluiten aan bij bovenstaand rijtje. Buiten spelen, groen/natuur en naar school kunnen werden het vaakst genoemd.

Opvallend is dat inwoners van Ooststellingwerf tot de gelukkigste van Nederland behoren, ook al hebben ze gemiddeld minder te besteden en kampen ze relatief vaak met fysieke gezondheidsproblemen. Dit contrast onderstreept de veerkracht van de gemeenschap, het sterke onderlinge vertrouwen en de ervaren kwaliteit van leven. Tegelijkertijd laat het zien dat er uitdagingen zijn op het gebied van gezondheid en bestaanszekerheid.

& uitdagingen

1.2

Voor welke uitdagingen staan we?

Op basis van de trendverkenning van Planbureau Fryslân en input van inwoners, ondernemers, gemeenteraad en college zijn dit de zes kernuitdagingen voor de toekomst richting 2040².

1. Vergrijzing en vertrek jongeren.

Ooststellingwerf vergrijst snel: het aantal 85-plussers verdubbelt, terwijl het aantal jongvolwassenen afneemt en voor een deel – vooral de groep met een hbo-opleiding – ook nog eens wegtrekt. Dit zet grote druk op zorg, mantelzorg en leefbaarheid, en verhoogt de zorgkosten.

2. Afname sociale samenhang.

De gemeenschapszin staat onder druk. Eenzaamheid groeit, vooral onder jongeren en ouderen. Vrijwilligers en verenigingen kampen met afnemende inzet.

3. Krappe arbeidsmarkt.

De beroepsbevolking krimpt richting 2040 met bijna 20%. Dit leidt tot ernstige personeelstekorten, vooral in de zorg, bouw en logistiek. Dit ondermijnt de veerkracht van de lokale economie. Kunstmatige intelligentie lost een deel op, maar handjes blijven nodig. Die handen zijn er op de huidige voet over 15 jaar niet meer.

4. Druk op ruimte en klimaat.

Er is schaarste aan ruimte voor wonen, natuur, energie en landbouw. Tegelijk nemen droogte, hittestress en wateroverlast toe. Zonder integraal beleid verslechteren landschap, biodiversiteit en leefkwaliteit. De manier waarop we onze leefomgeving inrichten is bovendien essentieel met het oog op de gezondheid en vitaliteit van onze inwoners.

5. Teruglopende voorzieningen.

Voorzieningen als winkels, scholen en zorgvoorzieningen in kleine dorpen staan onder druk. Tegelijkertijd worden inwoners minder mobiel door vergrijzing en verschraving van regulier OV. Dit raakt vooral mensen met minder vervoersmogelijkheden en beperkt hun toegang tot basisvoorzieningen.

6. Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid.

Het vertrouwen in de overheid daalt. Veel mensen voelen afstand, ervaren bureaucratie en voelen zich niet gehoord. Tegelijkertijd groeit de ongelijkheid. Wie het financieel moeilijk heeft, leeft korter, is vaker ziek en krijgt minder kansen. De kloof tussen groepen groeit; tussen arm en rijk, gezond en ongezond, jong en oud. Inwoners van Ooststellingwerf zijn gemiddeld minder gezond dan in de rest van Friesland. Als deze trend doorgaat, is onze zorgaanpak binnen tien jaar onhoudbaar – door oplopende kosten én personeelstekorten.

1.3

2025

Hoe
verandert
het leven van
Matthijs

Beeld van nu: **het leven van 'Matthijs' - 2025**

Matthijs (20) woont nog bij zijn ouders in Appelscha. Overdag werkt hij als monteur bij een installatiebedrijf in Oosterwolde, 's avonds volgt hij een opleiding. Elke ochtend fietst hij dezelfde route. "Met de bus? Dat doe je alleen als je geen andere keuze hebt. Eén keer per uur en na half tien 's avonds kom je niet meer terug. Voor een feestje in Groningen moet je blijven slapen of eerder weg om de laatste trein te halen."

Zijn vrienden vertrekken één voor één. Naar Zwolle, Leeuwarden, Groningen. "Ze willen meer werk, meer uitgaan, meer keuze. Hier gebeurt te weinig. Een paar dorpsfeesten, een markt... dat is het wel." Hij mist die drukte, vooral 's avonds. De straten zijn donker en stil. Een lege winkel waar vroeger een winkel zat, een café dat maar een paar keer per week open is.

Met zijn vriendin zoekt hij al maanden een huurhuis, maar starterswoningen zijn schaars. "Als er eentje vrijkomt, staan er dertig anderen in de rij. En de prijzen... belachelijk."

Zelfs de zorg voelt minder dichtbij. De huisarts zit vol, voor een simpele afspraak moet je weken wachten. De dichtstbijzijnde fysiotherapeut zit in een ander dorp en daar kom je alleen met de auto. Zijn oma merkt het nog sterker. Haar vaste wijkverpleegkundige is overgeplaatst; nu komen er steeds wisselende gezichten. Ze mist het praatje, het gevoel dat iemand haar écht kent. "Vroeger liep ze even langs bij het dorps huis voor koffie en een spelletje, maar dat is nu minder vaak open. Nu zit ze vaker alleen thuis."

Toch wil Matthijs blijven. Hij houdt van het dorpse, van het contact met burens, van de ruimte om zich heen. Van de geur van het bos na een regenbui en de stilte van de weilanden bij zonsopkomst. Hij en zijn vriendin dromen van een knus huurhuis met een tuin, dichtbij familie en vrienden. "Hier voel ik me vrij. Hier wil ik mijn leven opbouwen, als de kansen er komen."

Matthijs (35) woont met zijn vrouw en twee kinderen in Appelscha. Geboren, getogen – en gebleven. Na het afzetten van de kinderen bij school fietst hij naar zijn installatiebedrijf in Oosterwolde. Zijn vrouw vertrok al vroeg met de elektrische bus vanaf de mobiliteitshub naar Assen. “Vroeger? Met de bus? Vergeet het maar. Nu plan je via de app je rit, boek je een stoel en werk je onderweg. Geen vertragingen, geen gedoe.”

Als tiener zag Matthijs vrienden vertrekken. “Op het MBO dacht ik: moet ik ook weg? Weinig bussen, weinig werk voor iemand met een technische opleiding. Maar ik voelde: dit is mijn plek.”

In 2025 was uitgaan in de regio vaak een uitdaging. Dorpsfeesten en markten waren er nog wel, maar veel jongeren trokken voor concerten, theater of festivals naar Leeuwarden of Groningen. “Je moest de auto pakken, want het openbaar vervoer reed ’s avonds nauwelijks. Vaak was je meer tijd kwijt aan reizen dan aan het feest zelf. Nu is het anders: het culturele programma is rijker, evenementen zijn beter verspreid over het jaar en vervoer is altijd geregeld, ook ’s avonds. Je stapt in de festivalshuttle en twintig minuten later fiets ik het laatste stukje naar huis.”

In zijn bedrijf begroet hij collega’s. Eén van hen is Jesse, ooit uit de Randstad gekomen. “We vonden hier een vrijstaand huis met tuin, voor een prijs die we in de stad nooit konden betalen. En alles is dichtbij.” Na het werk fietst Matthijs langs voedselbossen en bloemrijke weilanden. “Boeren beheren nu natuur, verbouwen diverse gewassen en leveren streekproducten. We wekken zelf energie op: panelen op het dorpshuis, batterijen in de schuur. Niet grootschalig, maar van ons.”

Zijn ouders krijgen zorg van mensen die hen kennen. “Niet altijd keuze uit tien aanbieders, maar wel korte lijnen en echte aandacht.” De gemeente is menselijker. “Vergunning aanvragen? In tien minuten via de app. Maar als ik bel, neemt iemand op die me helpt.”

’s Avonds, kinderen op bed, denkt Matthijs terug aan vroeger. En aan nu. “Het is niet vanzelf gegaan. Maar we hebben het samen gedaan. Stapje voor stapje, met en voor de eigen gemeenschap.”

Vijf strategische keuzes

Kijkend naar de sterke kanten van onze lokale samenleving en de uitdagingen waar we voor staan stellen we de volgende vijf strategische keuzes voor:

Keuze 1
Topprioriteit:
Jongvolwassenen binden

Keuze 2
Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen

Keuze 3
Bereikbaar
en verbonden

Keuze 4
Leefomgeving, economie en natuur in één sterke lokale basis

Keuze 5
Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt

Topprioriteit: Jong- volwassenen binden

Koppeling met uitdagingen:

1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
3. Krappe arbeidsmarkt;
5. Teruglopende voorzieningen

Waarom deze keuze?

De vergrijzing neemt in Ooststellingwerf sneller toe dan gemiddeld in Nederland. Tegelijkertijd neemt het aandeel jongvolwassenen (18-29 jaar) juist sterk af. Deze groep is van groot belang voor onze gemeente: ze zorgen voor dynamiek, bouwen het verenigingsleven, nemen zorgtaken op zich, vormen nieuwe gezinnen en zijn de motor achter ondernemerschap en innovatie. Zonder hen komt het gemeenschapsleven onder druk te staan. Daarom kiezen we ervoor om jongeren structureel prioriteit te geven in beleid, investeringen en samenwerking.

Thema's die bij deze keuze horen
De vertrekredenen van jongvolwassenen zijn bekend: hoger opgeleiden trekken weg voor studie, terwijl de groep in het beroepsonderwijs soms vertrekt bij gebrek aan woonruimte en perspectief. Aangezien vakmensen hard nodig zijn in onze lokale economie willen we vooral deze groep actief binden aan de gemeente. Voor hbo- en wo- geschoolden ligt de situatie anders, zij zijn vaak bereid om te reizen voor hun werk. Bij deze groep richten we ons op het moment van terugkeer: als zij op zoek gaan naar een woonplek, een gezin starten of terugkeren naar hun roots. Daarom kiezen we voor een twee-sporenaanpak: vasthouden waar het kan, terughalen waar nodig. Belangrijke thema's die bijdragen aan het binden van jongvolwassenen en jonge gezinnen zijn beschikbare woningen, stageplekken, werkgelegenheid, bereikbaarheid en voorzieningen. Hieronder lichten we deze thema's verder toe.

Woningen voor jongvolwassenen en jonge gezinnen

Een aantrekkelijke woonplek is een van de belangrijkste voorwaarden om jongvolwassenen en jonge gezinnen aan onze gemeente te binden of terug te laten keren. Zij zoeken woningen die passen bij hun levensfase: betaalbaar, zelfstandig en in een omgeving waar iets te beleven valt. Daarom zetten we stevig in op het realiseren van een gevarieerd en betaalbaar woningaanbod voor jongvolwassenen en jonge gezinnen in alle dorpen. Hoewel we ook oog hebben voor andere doelgroepen, zoals senioren en andere aandachtsgroepen, ligt onze prioriteit bij het creëren van woonruimte voor jongere inwoners. We richten ons woonbeleid, grondbeleid en beleid ruimtelijke ordening hier zo goed mogelijk op in, zodat deze doelgroep zich kan vestigen en ontwikkelen binnen onze gemeente.

Voorzieningen voor jongvolwassenen en jonge gezinnen

Jongvolwassenen en jonge gezinnen kiezen voor een omgeving waarin ze kunnen wortelen, groeien en iets opbouwen. Dat vraagt om voorzieningen die passen bij hun levensritme, gezinsleven en vrijetijdsbesteding.

- Kindvoorzieningen: Gezinnen vestigen zich vooral in dorpen waar kinderdagopvang, peuteropvang, basisschool en buitenschoolse opvang goed geregeld en op elkaar afgestemd is. Daarom willen we dat er in ieder geval in Oosterwolde, Haulerwijk en Appelscha een volledig aanbod voor kinderen van 0 tot 12 jaar is. Niet elk dorp hoeft alles te bieden, maar elk gezin moet binnen de gemeentegrenzen een sluitende oplossing kunnen vinden. Dit vraagt samenwerking tussen gemeente, scholen, kinderopvangorganisaties en mogelijk ook werkgevers.
- Vrijetijdsbesteding voor jongeren: We investeren in sport, cultuur, natuur, horeca en recreatie. Samen met ondernemers en verenigingen creëren we plekken en activiteiten waar jongeren zich welkom en gezien voelen.

Werkgelegenheid voor praktisch opgeleide jongvolwassenen

De lokale economie in Ooststellingwerf draait op de zorg, (maak)industrie, landbouw, handel, bouw en transport. Deze sectoren vragen om vakmensen met een mbo-niveau 3 en 4 achtergrond. Juist daarom willen we jongeren in het beroepsonderwijs graag aan onze gemeente binden. Veel jongeren kiezen voor ongeschoold werk met direct loon, terwijl het bedrijfsleven behoefte heeft aan vakmensen. Dat vraagt om nieuwe vormen van leren én opleiden in de praktijk. Daarom zetten we in op een stevige samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en buurgemeenten om leerwerkplekken lokaal beschikbaar te maken, jongeren de mogelijkheid te geven om via werk door te groeien tot het gevraagde niveau en het imago van praktijkgericht leren positief onder de aandacht te brengen. Zo zorgen we ervoor dat jongeren zich kunnen ontwikkelen in hun eigen gemeente tot vakmensen die passen bij de banen van nu en morgen. Zie ook keuze 4.

Mobiliteit

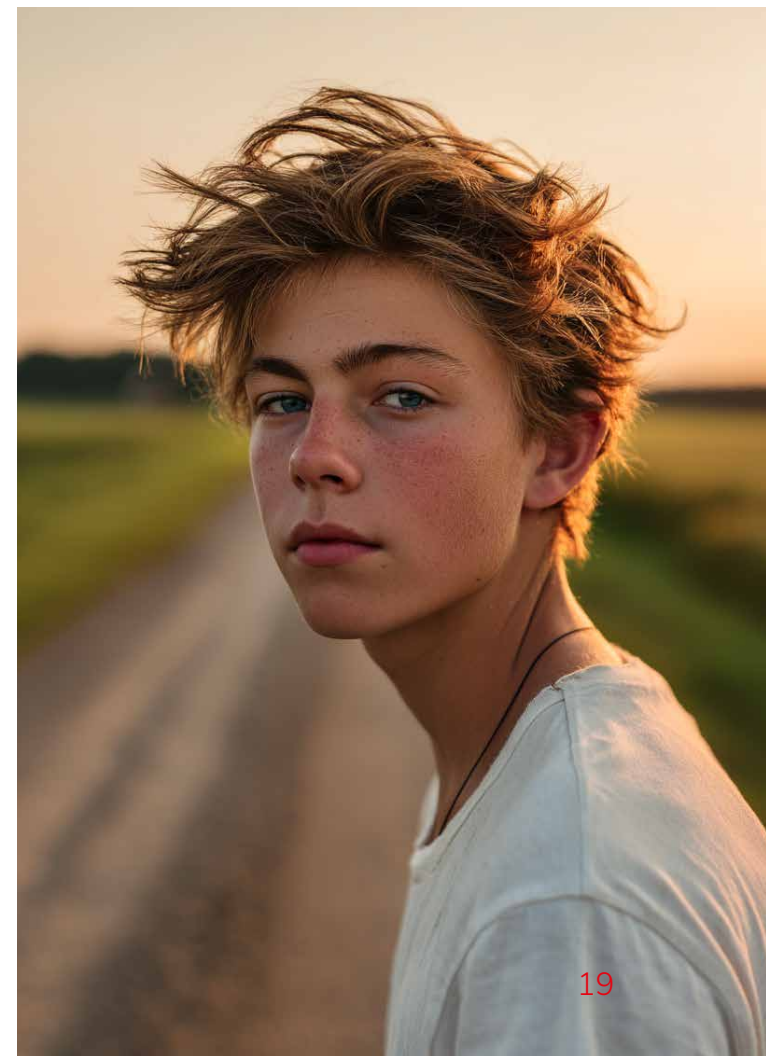
Voor jongvolwassenen met een hoger onderwijsachtergrond (hbo/wo) is een goede verbinding met omliggende steden belangrijk. Zij zijn bereid om te reizen voor hun werk of studie, maar dan moeten omliggende steden als Groningen, Leeuwarden, Heerenveen, Assen en Drachten wel goed bereikbaar zijn. Daarom zetten we niet specifiek in op werkgelegenheid voor hoger opgeleiden binnen de gemeente, maar richten we ons op goede, betrouwbare verbindingen met deze regionale centra. Daarmee maken we het aantrekkelijk voor deze groep om in Ooststellingwerf te (blijven of opnieuw) wonen, terwijl ze elders werken of studeren. Investeren in mobiliteit is daarmee een directe investering in het vasthouden en terughalen van jong talent. Zie ook keuze 3.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Er wonen meer jongvolwassenen en jonge gezinnen in Ooststellingwerf dan in 2025, verspreid over de dorpen;
- Lokale ondernemers kunnen blijven rekenen op jong talent;
- Jongeren die elders hebben gestudeerd, keren terug vanwege de kwaliteit van leven, het perspectief op wonen en de goede bereikbaarheid;
- Ooststellingwerf bekend staat als plek waar je een goede jeugd kunt hebben én geven.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. Jongvolwassenen versterken de sociale samenhang, maar hebben ook zelf een stevige gemeenschap nodig om zich aan te hechten.
- Keuze 3: Bereikbaar en verbonden. Goede mobiliteit is cruciaal voor jongeren en jongvolwassenen om te reizen voor opleiding, werk en sociale contacten.
- Keuze 4: Jongvolwassenen moeten zich in onze gemeente kunnen ontwikkelen tot vakmensen die passen bij de banen van nu en morgen.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. Jongeren verwachten een toegankelijke overheid die betrouwbaar en snel communiceert.

Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorps-gemeenschappen

Koppeling met uitdagingen:

1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
5. Teruglopende voorzieningen;
6. Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid.

Waarom deze keuze?

Tot 2040 neemt de zorgvraag sterk toe door de dubbele vergrijzing: er komen meer ouderen én mensen worden ouder. Tegelijkertijd neemt het aantal zorgverleners af doordat er minder jongere mensen zijn. Daar komt bij dat relatief veel inwoners in onze gemeente al op jongere leeftijd kampen met gezondheidsproblemen of chronische aandoeningen. 55% van onze inwoners heeft overgewicht en we bewegen minder dan gemiddeld in Friesland en Nederland. Dit maakt het extra belangrijk om gezondheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen, door vroeg in te grijpen, gezonde keuzes makkelijker te maken en beweging en gezond leven in het dagelijks leven te verweven. Ook het draagvlak voor voorzieningen neemt af, net als de sociale samenhang in sommige dorpen. Als we niets doen, loopt de zorg vast. Dan zijn er binnen tien jaar onvoldoende mensen en middelen om iedereen de juiste zorg te bieden. Daarom móeten we het anders organiseren.

We kiezen voor concentratie van zwaardere zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen, basiszorg in de kleinere dorpen met extra steun voor eigen initiatieven en inzet op gezondheid en onderlinge betrokkenheid in alle dorpen.

Thema's die bij deze keuze horen

Met deze aanpak bouwen we aan een toekomstbestendig zorglandschap: professionele zorg blijft beschikbaar voor wie het écht nodig heeft, terwijl we andere vormen van hulp dichtbij en samen in het dorp organiseren. De thema's die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Preventie als rode draad

Gezondheid is meer dan goede zorg. Daarom maken we het voorkomen van ziekte en het bevorderen van gezondheid een rode draad in ons beleid. In de hele gemeente zetten we in op een gezonde leefstijl, beweging, gezonde voeding en een omgeving die daartoe uitnodigt (zie keuze 4). We doen dit samen met inwoners, scholen, verenigingen en zorgprofessionals. Zo voorkomen we zorgvragen, verbeteren we de kwaliteit van leven en houden we de zorg betaalbaar en toegankelijk voor wie het écht nodig heeft. We richten ons op:

- Het verminderen van gezondheidsverschillen door te investeren in bestaanszekerheid, leefbaarheid en gerichte preventie.
- Een gezonde jeugd, met aandacht voor mentale druk, leefstijl en een veilige, ondersteunende omgeving.
- Het versterken van onderlinge verbondenheid en zorg voor elkaar en het voorkomen van eenzaamheid (zie verderop).
- Het versterken van de leefomgeving als bondgenoot van gezondheid, met ruimte voor beweging, ontmoeting, verkoeling en schone lucht. Zie keuze 4.
- Samenwerking met inwoners en professionals. We betrekken hun ervaring en kennis in de ontwikkeling van beleid en uitvoering. Zie keuze 5.

Zwaardere zorg en voorzieningen concentreren in de drie grotere dorpen

In Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk is zwaardere zorg beschikbaar, zoals zorg voor mensen die dag en nacht zorg en/of toezicht nodig hebben. De capaciteit van verpleeghuizen neemt niet toe, terwijl er door de vergrijzing meer mensen komen die verpleeghuiszorg nodig hebben. Die wordt in de toekomst meer aan huis gegeven. Dat vraagt om een ander soort woningen (zorgwoningen). Die woningen realiseren we alleen in de drie grootste dorpen. We hebben als gemeente geen invloed op de zorg door huisartsen, gespecialiseerde verpleegkundigen en fysiotherapeuten. Maar ook die zal in de toekomst waarschijnlijk alleen in de drie grotere dorpen beschikbaar zijn. Juist omdat de (zwaardere) zorg in de drie grotere dorpen is geconcentreerd, zullen daar meer mensen wonen die voorzieningen dichtbij nodig hebben om zelfstandig te blijven wonen. Dat maakt het extra belangrijk om in deze dorpen ook andere basisvoorzieningen zoals winkels, horeca en openbaar vervoer toegankelijk en op peil te houden. Een levendig dorpscentrum is daarvoor cruciaal. Daarom brengen we in die drie dorpen ondernemers en anderen samen om te zorgen dat leegstaande panden een maatschappelijke invulling krijgen en niet tot woning worden verbouwd. Zo behouden

we aantrekkelijke centra en voorkomen we dat het voorzieningenniveau afneemt.

In de tien kleinere dorpen zetten we ons, samen met inwoners en organisaties, in om voorzieningen zoals winkels, ontmoetingsplekken, sportvoorzieningen, de basisschool en kinderopvang te behouden. We zien dat de druk op voorzieningen in kleinere dorpen groter is. Daarom zijn we hier iets ruimer als het gaat om het ombouwen van leegstaande winkelpanden tot woningen – als dat goed past in de omgeving. Op die manier voorkomen we leegstand en versterken we de leefbaarheid.

Basiszorg en versterking van dorpsgemeenschappen

In de tien kleinere dorpen blijft er basiszorg, zoals hulp bij het huishouden. De overige basiszorg valt niet onder de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar is ook belangrijk om langer thuis te kunnen blijven wonen. Het gaat om zorg die door de basisverzekering wordt vergoed. Denk aan:

- hulp bij persoonlijke verzorging, zoals douchen of aankleden (indien medisch noodzakelijk),
- het toedienen van injecties of complexe medicatie,
- wondzorg of verpleegkundige controles.

Zorgorganisaties zetten zich in om deze zorg aan huis te blijven leveren, maar de realiteit is dat dit steeds moeilijker wordt. Er is meer vraag naar zorg, terwijl er minder zorgprofessionals beschikbaar zijn. Daardoor is de verwachting dat zorg in de toekomst vaker op afstand plaatsvindt, bijvoorbeeld telefonisch of digitaal. Of via mobiele zorgteams die slechts op vaste momenten in het dorp aanwezig zijn. En door het huisartsentekort zal er vaak geen vaste huisarts meer zijn in het dorp. We moeten er dus op voorbereid zijn dat zorg anders georganiseerd wordt dan we gewend zijn – minder dichtbij, minder vaak, maar wél beschikbaar en bereikbaar wanneer het echt nodig is.

We willen de kracht van onze dorpen versterken. In de toekomst moeten taken die minder medisch of specialistisch zijn, zoals het signaleren van eenzaamheid, het herinneren aan medicatie of het begeleiden naar de huisarts, nog meer dan nu opgepakt worden door de omgeving: mantelzorgers, vrijwilligers, burens of slimme technologie. Om dit goed te laten werken stellen we structureel geld of menskracht beschikbaar zodat inwoners zelf initiatieven kunnen opzetten voor welzijn en informele zorg – op een manier die past bij hun dorp en hun manier van samenleven. Zo investeren we in dorpsgemeenschappen. We gaan in overleg met de dorpen, maatschappelijke organisaties en kerkgemeenschappen om te kijken

hoe dit vorm kan krijgen. Als gemeente blijven we zorgen voor ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties).

Onderlinge betrokkenheid in alle dorpen

We investeren in dorpen waar mensen elkaar kennen, omzien naar elkaar en samen dingen organiseren. Zulke sterke ‘sociale netwerken’ zorgen ervoor dat mensen niet vereenzamen, bieden zingeving en praktische hulp en maken het mogelijk om langer thuis te wonen zonder zwaardere zorg. Het helpt ook om gezondheidsproblemen te voorkomen of vroeg te signaleren. In alle dorpen faciliteren we dit door bij te dragen aan goede en verduurzaamde accommodaties. In Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk neemt de gemeente de regie om sociale netwerken en organisatiekracht te versterken. In de tien kleinere dorpen laten we het meer aan de dorpen over. We beseffen dat deze bottom-up initiatieven vaak niet vanzelf tot stand komen en langdurige begeleiding, borging en professionele nabijheid vragen. Daarom gaan we met de dorpen in gesprek over de mogelijkheden die zij zien en wat zij hierbij nodig hebben.

Concentratie van seniorenwoningen

De nieuw te bouwen woningen voor ouderen concentreren we in de drie grotere dorpen. Daar zijn voorzieningen en zwaardere zorg dichtbij en professionele zorg kan er efficiënter worden georganiseerd. Het gaat om:

- Nultredenwoningen: woningen met een slaapkamer en badkamer op de begane grond
- Zorggeschikte woningen: geschikt voor mensen die zwaardere zorg aan huis nodig hebben.

Deze woningen bouwen we bij voorkeur geclusterd: dicht bij elkaar, in de buurt van een ontmoetingsruimte en een omgeving die uitnodigt tot bewegen. De bewoners wonen zelfstandig, maar wel in elkaars nabijheid. Soms is er een combinatie met jongere generaties, bijvoorbeeld alleenstaanden of jonge gezinnen, wat onderlinge hulp stimuleert en zorgt voor een levendige en gezonde woonomgeving.

Wonen op maat in de dorpen

We beseffen dat veel ouderen in de kleinere dorpen een verhuizing naar een ander dorp als ingrijpend ervaren en hun netwerk willen behouden. Daarom staan we open voor geclusterd wonen in de kleinere dorpen, mits bewoners hiervoor het initiatief nemen en men met lichte zorg toe kan. Ook blijven we hier mogelijkheden bieden voor kleinschalige woonvormen of bouwen in Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) en het splitsen van bestaande panden, als het past in de regionale afspraken over woningbouw. Deze woonvormen

sluiten aan bij de schaal en het karakter van de dorpen en vergroten de diversiteit in het woningaanbod. Zo kunnen ook ouderen die in hun vertrouwde omgeving willen blijven wonen passende woonruimte vinden, eventueel samen met jongvolwassenen en jonge gezinnen. Door clustering van woningen kan zorg ook hier eenvoudiger worden georganiseerd. Zie ook keuze 1 (woningen voor jongvolwassenen en jonge gezinnen).

Grootste woningbouwuitbreiding in Oosterwolde

Tot 2030 komen er in (bijna) alle dorpen flink wat woningen bij. We maken de keuze om op de langere termijn (na 2030) de meeste woningen in Oosterwolde toe te voegen. Dat geldt niet alleen in absolute aantallen, maar ook relatief: in verhouding tot het huidige aantal inwoners groeit Oosterwolde dus het sterkst. Daarmee zorgen we voor een gezonde balans tussen jong en oud, en maken we gebruik van het feit dat in Oosterwolde de verbindingen het beste zijn en het voorzieningenniveau het hoogst is. Bovendien kunnen we hier woningen efficiënter realiseren dan wanneer we de bouw versnipperen over meerdere dorpen, én neemt door de grotere schaal de kans op betaalbare woningen toe.

Inclusieve gemeente

We willen dat iedereen zich welkom voelt en mee kan doen in Ooststellingwerf. Ongeacht afkomst, achtergrond, leeftijd, beperking, gender of geloof. Dit vraagt inzet van iedereen: van inwoners zelf, maar ook van de gemeente, dorpsgemeenschappen, maatschappelijke organisaties, werkgevers en scholen. Een actief gemeentelijk inclusiebeleid blijft belangrijk om ervoor te zorgen dat iedereen gelijke kansen krijgt en zich thuis kan voelen. We nemen ook onze wettelijke taak serieus om te zorgen voor passende en veilige huisvesting voor kwetsbare groepen. Daarbij maken we duidelijke afspraken met verhuurders, werkgevers en maatschappelijke partners om misstanden en overlast te voorkomen. Met het oog op de vergrijzing willen we het arbeidspotentieel van statushouders en arbeidsmigranten beter benutten (zie keuze 4). We helpen hen bij het leren van de Nederlandse taal, het leren kennen van onze cultuur, het vinden van opleiding en werk en het opbouwen van sociale contacten. Tegelijkertijd verwachten we dat iedereen eigen inzet toont. Wederkerige integratie betekent dat nieuwkomers zich inspannen om mee te doen én dat inwoners en werkgevers openstaan voor hen.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Preventie is meer vanzelfsprekend: inwoners nemen meer dan in 2025 actief deel aan een gezonde leefstijl, bewegen regelmatig en maken gebruik van voorzieningen en activiteiten die gezondheid en welzijn bevorderen. Hierdoor is de stijging van zorgvragen beperkt gebleven en is de ervaren kwaliteit van leven minstens gelijk gebleven.
- De fysieke en mentale gezondheid van kinderen, jongeren en jongvolwassenen is verbeterd ten opzichte van 2025.
- In Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk woont het merendeel van de ouderen die zorg nodig hebben in een levensloopbestendige of zorggeschikte woning dichtbij zorg en voorzieningen.
- Ondanks de vergrijzing zijn de wachtlijsten voor zwaardere zorg niet toegenomen.
- In alle dorpen ontvangen mensen die dat nodig hebben huishoudelijke hulp.
- In alle dorpen is het aantal mensen dat zich eenzaam voelt gelijk gebleven of gedaald. In alle dorpen bestaat een actieve eetgroep, wandelclub of vergelijkbare ontmoetingsactiviteit.
- Er zijn vele dorpsinitiatieven gestart en ondersteund – van boodschappendiensten tot dagbesteding – passend bij de wensen van elk dorp. Elk dorp heeft structureel toegang tot geld of begeleiding om deze initiatieven mogelijk te maken.
- De meeste mantelzorgers en vrijwilligers geven aan zich voldoende ondersteund te voelen en weten waar ze terecht kunnen voor hulp of advies.
- Het percentage inwoners met overgewicht is gedaald en het aantal inwoners dat wekelijks beweegt is gestegen.
- De bewustwording onder inwoners dat het zorgsysteem moet veranderen en dat eigen initiatief en onderlinge hulp steeds belangrijker worden is toegenomen.
- Het aanbod aan woningen sluit qua type en prijsklasse beter aan bij de vraag dan in 2025; er zijn meer betaalbare woningen, meer woningen die geschikt zijn voor ouderen (en dichtbij voorzieningen) en er zijn ook voldoende woningen om in de vraag te voorzien.
- Mensen van alle leeftijden, achtergronden en mogelijkheden voelen zich welkom in onze dorpen, op scholen, in werk en bij maatschappelijke activiteiten. Straatfeesten, buurtinitiatieven, sportclubs en scholen laten een inwonersmix zien.
- Kwetsbare groepen hebben passende huisvesting, inclusief arbeidsmigranten en statushouders. Zij vinden werk en opleiding. Overlast of discriminatie zijn duidelijk verminderd ten opzichte van 2025. Gemeente, werkgevers, organisaties en inwoners werken samen om dit te bereiken.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Jongvolwassenen zijn essentieel voor informele zorg, mantelzorg en vrijwilligerswerk. Zonder hen komt het zorgsysteem nog verder onder druk. Andersom maken leefbare dorpen, een gezonde woonomgeving en gemeenschapszin onze dorpen aantrekkelijk voor jongvolwassenen.
- Keuze 3: bereikbaar en verbonden. De concentratie van zwaardere zorg en voorzieningen in de drie grotere dorpen maakt goede bereikbaarheid cruciaal, zeker voor ouderen zonder eigen vervoer en mantelzorgers uit kleinere dorpen.
- Keuze 4: Leefomgeving, economie en natuur in één sterke lokale basis. Een groene, gezonde leefomgeving draagt bij aan preventie en welzijn.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. De voorgestelde manier van werken (de gemeente die mét de samenleving werkt, niet alleen vóór) is precies wat nodig is om keuze 2 te realiseren.

Bereikbaar en verbonden

Koppeling met uitdagingen:

1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
5. Teruglopende voorzieningen;
6. Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid.

Waarom deze keuze?

In een uitgestrekte plattelandsgemeente als de onze is bereikbaarheid geen bijzaak, maar een basisvoorwaarde om mee te kunnen doen. Het bepaalt of mensen toegang hebben tot onderwijs, werk, zorg, sociale contacten en ontspanning en is dus belangrijk voor de vitaliteit van onze dorpen en de kansen voor onze inwoners. Het is ook dé sleutel om jongvolwassenen en jonge gezinnen aan onze regio te binden, de woonaantrekkelijkheid te vergroten, voorzieningen bereikbaar te houden en de sociale samenhang te versterken, zeker wanneer we die voorzieningen meer centraliseren. Een sterk fietsnetwerk bevordert bovendien gezondheid, beweging en duurzaamheid. Ons toekomstbeeld is dat dorpen goed verbonden blijven en dat er sterke relaties zijn met de regio. Onze ambitie is daarom een bereikbaar en verbonden Ooststellingwerf, waar jong en oud veilig en duurzaam kunnen reizen. Niet alleen voor wie hier woont, maar ook voor wie hier werkt, onderneemt of vakantie houdt.

In deze toekomstvisie houden we geen rekening met de eventuele komst van de Lelylijn. Mocht deze snelle spoorverbinding tussen Lelystad en Groningen (met een halte in Heerenveen of Drachten) er komen, dan vormt dat een extra katalysator voor verdere investeringen in ons regionale mobiliteitsnetwerk.

Thema's die bij deze keuze horen
Een goede bereikbaarheid is cruciaal om als plattelandsgemeente vitaal, aantrekkelijk en leefbaar te blijven. De thema's die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Openbaar vervoer: passend, flexibel en slim geregeld

We zien een toekomst waarin ons openbaar vervoer past bij de schaal en identiteit van onze gemeente: een systeem dat jong en oud verbindt, ongeacht in welk dorp je woont. Mobiliteit gaat daarbij niet alleen over verplaatsing, maar ook over toegankelijkheid, leefbaarheid en duurzaamheid.

Ons doel is een netwerk dat zich flexibel aanpast aan de veranderende behoeften van inwoners en de omstandigheden van alledag. Slimme technologie kan hierbij helpen, bijvoorbeeld door routes en inzet van voertuigen af te stemmen op patronen zoals schooltijden, werkverkeer en weersomstandigheden. Zo kan vervoer in de toekomst vaker vraaggestuurd zijn in plaats van gebonden aan vaste dienstregelingen.

In ons toekomstbeeld zijn grotere dorpen belangrijke overstappunten, waar verschillende vervoersvormen samenkomen. Denk aan plekken waar bus, belbus, (deel)auto en (deel)fiets op elkaar aansluiten, en waar elektrische voertuigen veilig kunnen worden gestald en opgeladen. Vanaf zulke knooppunten is er een goede verbinding met steden in de regio.

Voor kleinere dorpen is gepland vervoer waarschijnlijk niet overal meer beschikbaar. Er zijn wel passende oplossingen die aansluiten op het netwerk. Denk aan flexibele belbussen die op afroep rijden, deelauto's of deelfietsen die in het dorp beschikbaar zijn en/of kleinschalig vrijwilligersvervoer georganiseerd door of met de gemeenschap. Reserveren, plannen en betalen kan eenvoudig digitaal, of met hulp voor wie minder digitaal vaardig is.

Ondernemers, lokale organisaties en inwonersinitiatieven zijn onmisbare partners in dit systeem. Zij kunnen meedenken, meedoen en soms zelfs zelf vervoer organiseren, bijvoorbeeld door ritten te combineren met hun bedrijfsvoering, deelvervoer aan te bieden of nieuwe concepten te testen in de praktijk.

Digitale toegankelijkheid is belangrijk: iedereen moet kunnen meedoen, ongeacht leeftijd, fysieke mogelijkheden of digitale vaardigheden. Ondersteuning en voorzieningen, zoals gebruiksvriendelijke apps of toegankelijke informatiepunten, dragen bij aan een inclusieve mobiliteitscultuur.

Meer bewegen door actief vervoer

Wandelen en fietsen stimuleren gezondheid, welzijn en ontmoeting. Als voorzieningen goed bereikbaar zijn met de fiets, is de (tweede) auto niet altijd nodig. Veilige fietsverbindingen leiden tot meer fietsgebruik. We verbeteren de fietsinfrastructuur (vooral tussen de dorpen) zodat er veilige en aantrekkelijke fietsverbindingen zijn.

Toekomstbestendige bereikbaarheid met eigen vervoer en verkeersveiligheid

Ook met eigen vervoer willen we goed en snel bereikbaar zijn. Goed bereikbare bedrijventerreinen zorgen ervoor dat ondernemers hun personeel en klanten makkelijker kunnen ontvangen en hun goederen vlot vervoerd worden. We kijken of, waar en hoe we de bereikbaarheid met eigen vervoer verder kunnen verbeteren, waarbij we de dorpskernen zoveel mogelijk ontlasten en de doorstroming en verkeersveiligheid vergroten. En we onderzoeken of en zo ja hoe onze wegen stapsgewijs ingericht kunnen worden op zelfrijdend en elektrisch vervoer, zodat we klaar zijn voor de technologische ontwikkelingen die er aan komen.

Duurzaamheid en energietransitie wat betreft vervoer

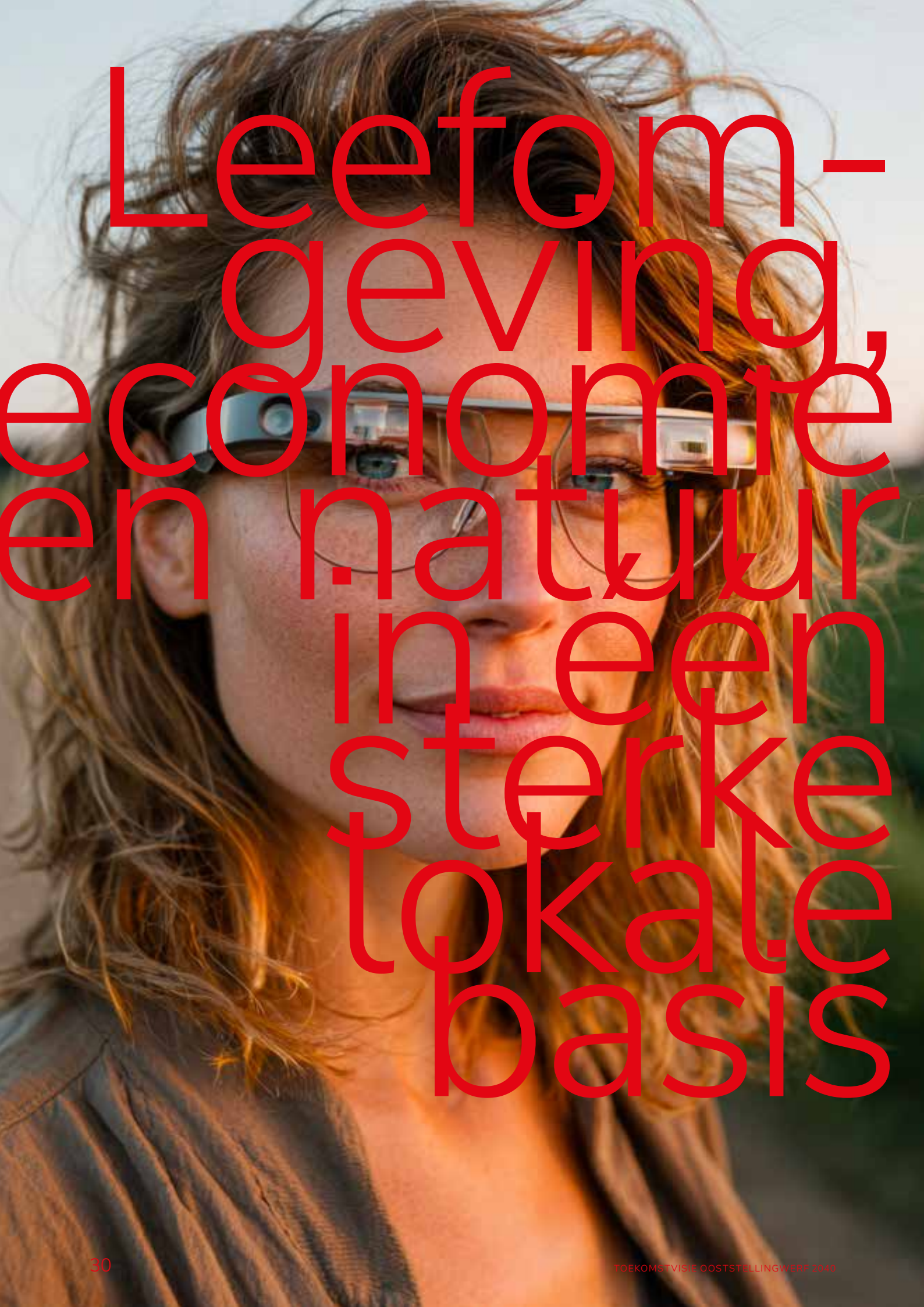
We willen oplossingen die bijdragen aan klimaatvriendelijke mobiliteit. Dit betekent dat we investeren in een goede oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen en fietsen in woonwijken, bij OV-hubs en bij bedrijven. We willen deelvervoer en fietsmogelijkheden aantrekkelijker maken dan een tweede auto.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- We hebben stappen gezet richting een slim, duurzaam en sociaal mobiliteitsnetwerk, waarin gemeente, provincie, ondernemers en inwoners samen zorgen voor oplossingen zoals flexibel vervoer, deelmobiliteit en ondersteuning waar nodig. In de grotere dorpen kan dat betekenen dat er knooppunten ontstaan waar verschillende vormen van vervoer samenkomen (hubs). In de kleinere dorpen zijn dat flexibele oplossingen zoals belbus of deelvervoer.
- We streven naar vlottere en betrouwbaardere verbindingen naar omliggende steden, maar realiseren ons dat dit alleen kan door samenwerking met vervoerders, ondernemers, inwoners en de provincie.
- Meer inwoners kiezen voor lopen en fietsen. Elektrische vervoersmiddelen zijn beter beschikbaar, bijvoorbeeld via oplaadpunten bij woonwijken, OV-hubs en bedrijven. Zo kan het gebruik van tweede en derde auto's afnemen.
- Er wonen meer jongvolwassenen en jonge gezinnen in Ooststellingwerf dan in 2025, verspreid over de dorpen.
- Er zijn stappen gezet om onze wegen, verkeerssystemen en regelgeving beter voor te bereiden op nieuwe technieken, zoals zelfrijdende voertuigen.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Goede OV-verbindingen, deelmobiliteit en snelle fietsroutes zijn cruciaal om jongvolwassenen en jonge gezinnen aan ons te binden.
- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. Zonder goede bereikbaarheid werkt de concentratie van zwaardere zorg en voorzieningen niet in de praktijk. Ook voor de leefbaarheid van de kleinere dorpen is bereikbaarheid van groot belang. Goede fietspaden en veilige wegen ondersteunen zelfstandig reizen en gezondheid.
- Keuze 4: Leefomgeving, economie en natuur in één sterke lokale basis. Toerisme, recreatie en natuurbeleving (zoals fietspaden, wandelroutes en rustpunten) vragen om een veilige en duurzame infrastructuur die de landschappelijke kwaliteit niet aantast. Bereikbare bedrijventerreinen versterken onze economie. Bereikbaarheid moet ook duurzaam zijn. Elektrisch vervoer vraagt om een goede oplaadinfrastructuur, zowel in dorpen als bij bedrijven, voorzieningen en mobiliteitshubs. Minder autobezit en slimme mobiliteitsoplossingen (AI-gestuurd, gedeeld, elektrisch) dragen bij aan minder CO₂-uitstoot en lagere kosten voor inwoners.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. Flexibele, vraaggestuurde mobiliteitsoplossingen (bv een AI-gestuurde belbus) vragen om samenwerking tussen gemeente, dorpen, ondernemers en inwoners. Dat is de kern van keuze 5. Digitale ondersteuning bij reizen (zoals apps) vraagt om laagdrempelige uitleg, goede communicatie en betrouwbare dienstverlening: doen wat je belooft.

Leefomgeving, economie en natuur in een sterkere lokale basis

Koppeling met uitdagingen:

1. Vergrijzing (gezondheid) en vertrek jongeren;
4. Krappe arbeidsmarkt;
5. Druk op ruimte en klimaat.

Waarom deze keuze?

Inwoners van Ooststellingwerf voelen zich sterk verbonden met hun groene leefomgeving, de uitgestrekte agrarische landerijen en het sociale DNA in de dorpsgemeenschappen. Deze kwaliteiten zijn de kern van onze identiteit. In een tijd van grote uitdagingen is deze identiteit het uitgangspunt bij keuzes voor wonen, werken, ondernemen en recreëren. We kiezen voor een toekomst waarin ook een sterke, lokale economie en gezonde landbouwsector een belangrijke basis is voor een vitaal platteland. Waar vakmanschap en innovatie samengaan met groen, gezondheid en gemeenschapszin. Waar jong talent kansen ziet, ondernemers kunnen groeien en het landschap onze gezamenlijke trots blijft. Dit draagt bij aan gezondheid, verbinding en welzijn voor iedereen die hier woont of op bezoek komt. We willen dat jongvolwassenen hier niet alleen opgroeien, maar ook blijven of terugkeren. Dat lukt als we een gemeente zijn waar ze goed werk kunnen vinden, zich kunnen blijven ontwikkelen, betaalbaar kunnen wonen, zich kunnen ontspannen in een groene omgeving, met goede horeca en een interessant activiteiten aanbod en waar ze deel uitmaken van een gemeenschap die omkijkt naar elkaar. Daarom faciliteren we duurzame vernieuwing van onze lokale economie door innovatie, technologie en samenwerking met onderwijs. Goede bereikbaarheid is daarvoor essentieel, zie keuze 3. Zo bouwen we aan een toekomstbestendig platteland waar vakmanschap, duurzaamheid en leefkwaliteit hand in hand gaan.

Thema's die bij deze keuze horen

De kracht van Ooststellingwerf ligt in de samenhang tussen economie, natuur en leefomgeving. Een gezonde economie draagt bij aan een gezonde gemeenschap die aantrekkelijk is voor nieuwe inwoners en jongvolwassenen; met voldoende ontwikkelkansen, stageplekken en banen, sterke dorpen en betaalbare woningen. Bedrijvigheid ontwikkelt in balans met landschap en klimaat, waardoor we een leefomgeving creëren die duurzaam, groen en toekomstbestendig is. De volgende thema's laten zien hoe we economie, landschap, recreatie en energie met elkaar verbinden, zodat Ooststellingwerf een plek blijft waar mensen graag wonen, werken en ondernemen.

Sterke lokale economie in verbinding met landschap en dorpen

Onze economie is van oudsher sterk in praktische sectoren zoals zorg, (maak)industrie, landbouw, (detail)handel, bouw en transport. Hier liggen volop banen en ontwikkelkansen, vooral voor mbo-opgeleiden. Het is belangrijk dat we werkgelegenheid behouden én zorgen dat er voldoende mensen beschikbaar zijn om banen te vervullen. Daarom zetten we naast stageplekken en mbo-werk in op een aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor met name jongvolwassenen en jonge gezinnen (keuze 1), op leefbare dorpen en goede voorzieningen (keuze 2) en op bereikbaarheid (keuze 3). We stimuleren een (lichte) groei in banen voor hbo'ers en samen met werkgevers verlagen we de drempel voor jongvolwassenen, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en statushouders om actief deel te nemen aan onze arbeidsmarkt. We bieden ruimte aan bedrijven die willen groeien, innoveren en

verduurzamen binnen de schaal van onze dorpen. Met name in Oosterwolde en Haulerwijk breiden we onze bedrijventerreinen uit (zie bijlage 4). En we zorgen ervoor dat onze bedrijventerreinen aantrekkelijk en duurzaam zijn ingericht en dat deze goed bereikbaar zijn, met aandacht voor klimaat, energie, gezondheid en bereikbaarheid.

Goed ondernemersklimaat

We willen dat ondernemers ruimte en vertrouwen krijgen om te bloeien en te innoveren. Daarom kijken we samen met hen hoe we het ondernemersklimaat kunnen versterken en blijven faciliteren. Het vinden van oplossingen voor de netcongestie en het ruimte maken voor bedrijventerreinen hoort daarbij. Het Biosintrum willen we nog beter benutten en verder ontwikkelen tot een breed kenniscentrum voor innovatie. Een plek waar lokale ondernemers, onderwijs en gemeente samen werken aan vernieuwende en duurzame oplossingen. Zo bouwen we aan een toekomstbestendige en veerkrachtige lokale economie. Via Werkcentrum Fryslân versterken we de verbinding tussen werkgevers en werknemers en stimuleren we een dynamische arbeidsmarkt met kansen voor jongvolwassenen, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en statushouders.

Landbouw met perspectief: toekomst voor boeren, landschap en klimaat

Boeren zijn en blijven onmisbaar voor voedsel- en grondstofproductie, landschap, werkgelegenheid, beheer en duurzaamheid van het buitengebied. Zij beheren niet alleen de grond, maar ook de leefomgeving van de toekomst. We ondersteunen ondernemers die werken aan een gezonde bodem, kringlooplandbouw en biodiversiteit.

Via kennisontwikkeling en samenwerking stimuleren we vernieuwing in de landbouw: een gezonde bodem, minder afhankelijkheid van kunstmest en bestrijdingsmiddelen, klimaatadaptief, meer waardering voor vakmanschap en landschapsbeheer, verbreding van functies. Vrijkomende agrarische gebouwen krijgen waar mogelijk een nieuwe functie die past bij de omgeving. Het Biosintrum en kenniscentrum Bodem, ontwikkelen kennis en toepassingen voor een toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan biodiversiteit, landschap en klimaatbestendigheid. Zo ontstaat een landbouwsector die voedsel en grondstoffen produceert, het landschap onderhoudt, innovaties omarmt en jonge boeren en ondernemers perspectief biedt.

Groene identiteit: het fundament van onze leefomgeving

Het groene, natuurlijke karakter van Ooststellingwerf is onze trots én kracht. De ruimte, rust en natuurkwaliteit trekken bewoners, bezoekers en bedrijven aan die waarde hechten aan gezondheid, balans en zingeving. Door ontwikkelingen af te stemmen op bodem en water, zorgen we dat onze economie groeit binnen de grenzen van wat het landschap aankan. We willen geen natuurbelastende activiteiten in de directe omgeving van natuur-gebieden. Voor sommige activiteiten kunnen er uitzonderingen zijn, mits deze bijdragen aan een toekomstbestendige, gezonde, veilige en groene leefomgeving. We investeren in een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en ontspannen – met groene routes, recreatieve voorzieningen en lokale voedselinitiatieven. Zo dragen natuur, gezondheid en economie samen bij aan een aantrekkelijke gemeente voor jongvolwassenen en anderen die hier willen leven en werken in een gezonde omgeving met betekenis. We benutten onze groene identiteit actief: nieuwe ontwikkelingen stemmen we af op bodem en water, bijvoorbeeld door nieuwe bebouwing te concentreren op plekken die klimaatbestendig zijn en door natuur en waterberging te combineren.

Een gezonde leefomgeving beschermt tegen hittestress, ziektes en vervuiling, maar is óók een bron van trots, samenwerking en economische vitaliteit. Daarom nemen we gezondheid expliciet mee in sociale, ruimtelijke en economische afwegingen.

Toerisme en recreatie: beleefbare omgeving in het groen

Recreatie en toerisme zorgen voor banen, ondernemerschap en behoud van voorzieningen in dorpen. Deze sectoren moeten zich kunnen blijven ontwikkelen. We zien kansen in de groei van kwaliteitstoerisme en horeca, waarbij natuurbeleving mogelijk is met respect voor de unieke natuurwaarden. We willen dat lokale ondernemers hier optimaal van meeprofiten. Ooststellingwerf positioneert zich als groene uitvalsbasis tussen UNESCO-werelderfgoed, nationale parken en steden in de regio. Zo ontstaat een economische keten waarin natuur, gastvrijheid en ondernemerschap elkaar versterken, die bezoekers trekt en zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor inwoners en ondernemers. Samenwerken aan lokale energie; minder afhankelijk van externe leveranciers. Bedrijven werken met elkaar samen aan het opwekken van duurzame energie en het gebruiken van elkaars grondstoffen. Waar mogelijk kunnen

dorpen en bedrijven ook onderling energie uitwisselen en opslaan. Zo houden we de energie dichtbij en verlagen we de afhankelijkheid van externe leveranciers. De gemeente ondersteunt initiatieven met ruimte, kennis en samenwerking en helpt om belemmeringen weg te nemen die lokale energieprojecten in de weg staan. Zo zorgen we samen voor minder CO₂-uitstoot, schonere lucht en een gezonde leefomgeving. De voordelen van de energietransitie blijven in de regio én versterken de lokale economie en de gemeenschap.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Onze identiteit staat stevig verankerd: inwoners van Ooststellingwerf voelen net als in 2025 een sterke verbondenheid met hun groene leefomgeving, de uitgestrekte agrarische landerijen en het sociale DNA in de dorpsgemeenschappen.
- De lokale economie draait nog steeds stevig in 2040. Deze is (van oudsher) sterk in praktische sectoren zoals zorg, (maak)industrie, landbouw, (detail)handel, bouw en transport. Deze sectoren zijn ook in 2040 de ruggengraat van onze lokale werkgelegenheid, vooral voor MBO-opgeleiden en jong talent.
- Er zijn voldoende banen en stageplekken voor mbo'ers en er is (lichte) groei in banen voor hbo'ers. Bedrijven hebben voldoende arbeidskrachten.
- Ondernemers zijn nog meer verbonden geraakt met de gemeenschap. Ze zetten in op duurzame productie, bieden werk- en leerplekken aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en dragen bij aan lokale initiatieven.
- In het Biosintrum werken lokale ondernemers uit diverse sectoren, onderwijs en gemeente samen aan vernieuwende en duurzame oplossingen voor de lokale economie.
- Ondernemers hebben ruimte om te groeien en te innoveren, mede dankzij oplossingen voor de netcongestie.
- We hebben ruimte op bedrijventerreinen in met name Oosterwolde en Haulerwijk voor bedrijven die willen groeien, innoveren en verduurzamen. Onze bedrijventerreinen zijn aantrekkelijk, duurzaam en goed bereikbaar.
- De landbouw is toekomstbestendig en blijvend van vaste waarde voor de regio, als belangrijke producent van voedsel en grondstoffen. Aanvullend kunnen boeren ook andere rollen hebben zoals landschapsbeheerder, zorgaanbieder of recreatieondernemer.
- Vrijgekomen agrarische gebouwen zijn - waar mogelijk - nog steeds zichtbaar in het landschap, in een nieuwe, passende bestemming.
- Ooststellingwerf is een groene, gezonde en aantrekkelijke gemeente voor inwoners,

ondernemers en bezoekers en is bestand tegen klimaatveranderingen. Hoe we omgaan met water en bodem en wat dit betekent voor onze ruimtelijke keuzes leggen we vast in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

- Ons landschap is beleefbaar en biodivers en inwoners, ondernemers en bezoekers maken er actief gebruik van om te bewegen, te ontspannen, te werken of te leren.
- De (verblijfs)recreatiesector heeft een kwaliteitsimpuls gehad en draagt bij aan werkgelegenheid, levendige dorpen en extra inkomsten. Meer toeristen weten Ooststellingwerf te vinden als groene, gastvrije plek tussen werelderfgoed en nationale parken en de bestedingen in de toeristische sector zijn toegenomen.
- Dankzij een uitgebreid netwerk van wandel- en fietspaden, voedselbossen, sportieve ontmoetingsplekken en natuureducatie ervaren inwoners en bezoekers het landschap actief, wat bijdraagt aan gezondheid, gemeenschapszin en welzijn.
- Ondernemers, dorpen en gemeente werken samen aan het opwekken, opslaan en lokaal gebruiken van energie.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Jongeren zijn essentieel voor het arbeidspotentieel in onze gemeente. Een gemeente met een aantrekkelijk aanbod aan werk, ontwikkelkansen en vrijetijdsactiviteiten is een trekker voor jongeren en ander arbeidspotentieel.
- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. Een sterke lokale economie is de motor voor leefbaarheid in de dorpen. Het maakt de dorpen aantrekkelijk om te wonen en dichtbij te werken.
- Keuze 3: Bereikbaar en verbonden. Goede bereikbaarheid van de bedrijven(terreinen) is noodzakelijk.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. De gemeente zet zich steviger neer als lobbyist voor de lokale economie en gemeenschap.

Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt

Koppeling met uitdagingen:

1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
3. Krappe arbeidsmarkt.

Waarom deze keuze?

Met minder mensen en middelen staan we voor grote maatschappelijke opgaven. De weg naar 2040 vraagt om een gemeente die koers houdt én ruimte biedt. Inwoners nemen steeds vaker zelf initiatief, willen meedenken en meedoen. Tegelijkertijd verwachten ze een overheid die duidelijk is, keuzes durft te maken en betrouwbaar is.

Daarom kiezen we voor een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. We zijn er niet voor alles en iedereen, maar wél voor het grotere geheel en de mensen die onze hulp het hardst nodig hebben. We doen wat nodig is, laten los waar het kan en investeren alleen in wat écht bijdraagt aan onze gezamenlijke toekomst. Daarmee vormt keuze 5 de ruggengraat van onze Toekomstvisie: zonder een gemeente die duidelijk koers houdt, ruimte laat en samenwerkt, kunnen we de andere keuzes niet waarmaken.

Thema's die bij deze keuze horen

Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt, moet doen wat nodig is en loslaten waar het kan. Dat vraagt om duidelijke keuzes, een menselijke manier van werken en inwoners en partners laten ervaren dat wij hen serieus nemen. Het betekent ook dat we eerlijk zijn over wat wel en niet kan, en dat we ons blijven ontwikkelen als organisatie. De thema's die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Gericht kiezen waar we het verschil maken

De gemeente neemt de regie waar dat nodig is: bij complexe opgaven, waar samenhang nodig is of waar inwoners het niet zelf kunnen regelen. We kiezen bewust voor inzet die past bij deze Toekomstvisie en waarin wij als gemeente aantoonbaar het verschil maken. Onze inzet richt zich vooral op wie het zonder ons niet redt: kwetsbare inwoners en situaties waar niemand anders het oppakt.

Dat betekent ook dat we niet overal voor zijn. Wat goed geregeld is of valt binnen de verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld een zorginstelling, school of vrijwilligersorganisatie, laten we los. Door duidelijke keuzes te maken, houden we ruimte voor maatwerk, eenvoud in uitvoering en eerlijke communicatie over wat inwoners wel en niet van ons kunnen verwachten.

Een wendbare en menselijke organisatie

We zijn een gemeente van mensen. Persoonlijk contact blijft belangrijk. Digitale hulpmiddelen ondersteunen ons werk, maar vervangen het menselijk gesprek niet. Inwoners die digitaal vaardig zijn, kunnen veel zaken online regelen met de gemeente. Tegelijk zorgen we dat niemand buiten de boot valt – met persoonlijke hulp waar dat nodig is. We investeren in een organisatie die leert, reflecteert en zich aanpast. En die durft onderscheid te maken naar wat per project en per dorp in de praktijk nodig is. Zo blijven we wendbaar, betrokken en dichtbij. Voor het maken en monitoren van beleid zetten we digitale technieken in waar het kan, om ons te ondersteunen en processen te versnellen.

Eerlijk over keuzes en grenzen

We willen duidelijk zijn in wat wél en niet kan. Inwoners verwachten steeds meer van de gemeente, terwijl wij het ook met minder mensen en middelen moeten doen. Daarom kiezen we bewust: we investeren alleen in plannen die echt bijdragen aan de doelen van deze Toekomstvisie. Soms is ons antwoord dus ook: 'nee' of 'niet nu'. Dan leggen we uit waarom en denken mee in wat wél mogelijk is. Transparantie hoort daar vanzelfsprekend bij. Alle besluiten van het college en de gemeenteraad zijn eenvoudig te vinden. We informeren eerst de direct betrokken inwoners en partners en daarna de rest.

We willen het makkelijker maken om activiteiten te organiseren en gaan experimenteren met andere manieren van werken, zodat regels soepeler gevolgd kunnen worden en beter aansluiten bij de lokale situatie. We willen meer in gesprek met de gemeenschap, om samen richting te geven aan stappen die Ooststellingwerf vooruih helpen en toekomstbestendig maken. Hiervoor richten we (thematische) denktanks op, waarin we samen met sleutelfiguren en aanjagers uit de samenleving kansen verkennen, oplossingen bedenken en beleid toetsen aan de praktijk. Zodat ideeën niet alleen inspireren, maar ook breed gedragen worden.

Vertrouwen begint bij de gemeente

Vertrouwen is geen woord, maar gedrag. Als gemeente geven we het goede voorbeeld: we zijn aanspreekbaar, benaderbaar en respectvol. We nemen inwoners serieus, betrekken ze vroegtijdig bij plannen, beleid en uitvoering en geven ruimte aan initiatieven van onderop. Onze dienstverlening is duidelijk en toegankelijk. Minder regels, meer ruimte voor maatwerk. We gaan uit van vertrouwen, niet van wantrouwen – of het nu gaat om een uitkering, een bouwplan of een klacht of een ondernemersinitiatief. We creëren een omgeving waarin ondernemerschap

en innovatie kunnen floreren, zonder dat onnodige regels of bureaucratie hen tegenhouden. Alleen met deze houding ontstaat de samenwerking, het vertrouwen en de ruimte die nodig zijn om samen een sterke en veerkrachtige samenleving op te bouwen.

Gezondheid, veerkracht en bestaanszekerheid

Niet iedereen in Ooststellingwerf heeft gelijke kansen. Er zijn nog steeds grote verschillen in gezondheid, levensverwachting en ervaren grip en invloed op het leven. Dat willen we veranderen. We zetten in op een gezonde leefomgeving, het verkleinen van gezondheidsverschillen, op preventie en op het versterken van mentale veerkracht. Daarbij kijken we niet alleen naar zorg, maar ook naar de onderliggende oorzaken zoals armoede, eenzaamheid en schulden.

We bouwen aan een samenleving waarin mensen gezond kunnen opgroeien, ouder worden en zich gehoord voelen. Dat vraagt samenwerking met scholen, zorgverleners, welzijnsorganisaties en inwoners zelf. Alleen samen zorgen we ervoor dat iedereen mee kan doen.

Samenwerken met andere overheden: noodzakelijk én strategisch

De grote opgaven waar we voor staan houden zich niet aan gemeentegrenzen. Veel van deze thema's vragen om samenwerking met andere overheden: met buurgemeenten (HOWOS), de provincie, het Rijk, de GGD, waterschappen en samenwerkingsregio's. Door samen op te trekken kunnen we meer invloed uitoefenen, krachten bundelen en middelen slimmer inzetten. Denk aan gezamenlijke afspraken over woningbouw, regionale bereikbaarheid, arbeidsmarktbeleid, natuurontwikkeling of de aanpak van gezondheidsverschillen. Ook biedt samenwerking kansen om innovaties te delen, gezamenlijk kennis op te bouwen en een sterkere lobby richting provincie of Rijk te voeren.

We kiezen bewust voor bestuurlijke samenwerking om regionale opgaven effectief aan te pakken. Daarbij bewaken we onze eigen koers en identiteit. Dit betekent dat Ooststellingwerf actief meebeslist bij gezamenlijke onderwerpen, maar bij lokale vraagstukken zelfstandige keuzes blijft maken.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Inwoners voelen zich gehoord, gewaardeerd en serieus genomen. Door open communicatie, persoonlijk contact en ruimte voor eigen initiatieven is het vertrouwen tussen inwoners en gemeente gegroeid. Maatschappelijke opgaven pakken we sámen aan.
- Er is een sterke gemeenschapszin doordat de gemeente, inwoners, ondernemers en het maatschappelijk middenveld gelijkwaardig samenwerken aan projecten die Ooststellingwerf vooruitbrengen.
- Inwoners beoordelen de gemeente als een goede, betrouwbare en snelle dienstverlener.
- Wat goed geregeld is, is losgelaten. Er is meer maatwerk en een organisatie die durft te kiezen. Medewerkers hebben ruimte om menselijk te handelen binnen duidelijke kaders. Digitale diensten zijn toegankelijk, zonder mensen uit te sluiten.
- Door preventie, een gezonde leefomgeving en het aanpakken van onderliggende problemen (denk aan sociaal isolement, financiële onzekerheid, ervaren druk) is de mentale en fysieke veerkracht en de gezondheid van inwoners versterkt. Iedereen kan meedoen.
- Door samenwerking met andere overheden heeft de gemeente meer invloed, middelen en slagkracht, zonder haar lokale identiteit te verliezen.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Om jongvolwassenen te binden, is een betrouwbare overheid nodig die investeert in kansen en vertrouwen wekt. Daarnaast hechten jongvolwassen professionals steeds meer waarde aan zingeving en werk dat ertoe doet. Dat kan bij de gemeente als werkgever.
- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. De expliciete keuze voor samenwerking mét in plaats voor vóór inwoners en ze vroegtijdig te betrekken, versterkt de betrokkenheid en het vertrouwen. En dat maakt de sociale relaties in een dorpsgemeenschap sterker.
- Keuze 3: Bereikbaar en verbonden. Een goed georganiseerd netwerk van mobiliteit vraagt om samenwerking over grenzen heen, met inwoners, ondernemers en andere overheden.
- Keuze 4: Voor een leefomgeving, economie en natuur in één sterke lokale basis is een gemeente nodig die richting geeft, innovatie ondersteunt en boeren en ondernemers ruimte biedt om zelf met oplossingen te komen.

Proces toekomstvisie

3

3.1 Hoe kwam deze Toekomstvisie tot stand?

Deze Toekomstvisie 2040 is het resultaat van een gefaseerd en zorgvuldig proces, waarin lokale betrokkenheid en externe expertise hand in hand zijn gegaan.

We hebben bestaande materialen benut, zoals de uitkomsten van de burgerpeiling en analyses van het gemeentelijk beleid, waar veelvuldig inwoners bij betrokken zijn geweest. Bureau Louter onderzocht voor ons de woonaantrekkelijkheid voor jongvolwassenen in Ooststellingwerf (bijlage 1). Planbureau Fryslân voerde een trendverkenning (bijlage 3) uit om de belangrijkste uitdagingen voor Ooststellingwerf richting 2040 in kaart te brengen. Ook peilden we via enquêtes hoe onze jongeren en ondernemers naar de toekomst kijken en welke zorgen of kansen zij zien.

Dit is vertaald in een grove schets - de hoofdlijnen van de Toekomstvisie. Die hebben we getoetst bij de gemeenschap: plaatselijk belangen, bewonerscommissies, ondernemers en partners waar we veel mee samenwerken lazen kritisch mee en vulden aan. We gingen ook in gesprek met inwoners (tijdens de open dag) en de gemeenteraad gaf prioriteiten en aandachtspunten mee. We hebben alle reacties zorgvuldig bekeken en waar mogelijk verwerkt in deze Toekomstvisie. Omdat de visie richting geeft voor de lange termijn en om samenhangende keuzes vraagt, konden we niet alles letterlijk opnemen. Bij het opstellen hebben we steeds de samenhang tussen wonen, economie, zorg, welzijn en natuur en landschap meegewogen.

3.2 Hoe gebruiken we zelf de Toekomstvisie

Deze Toekomstvisie 2040 werken we niet één op één uit in uitvoeringsplannen, maar gebruiken we als richtinggevend koersdocument voor al het beleid van de gemeente in de komende jaren. Dit betekent:

- Bij alle nieuw te ontwikkelen beleidsvisies is de Toekomstvisie ons kompas.
- Bestaande beleidsvisies en plannen worden in de loop van de komende jaren waar nodig aangepast om in lijn te blijven met de Toekomstvisie. Dit gebeurt op natuurlijke momenten, bijvoorbeeld als de termijn van een visie afloopt.

Om te waarborgen dat nieuwe of aangepaste beleidsvoorstellen aansluiten bij de Toekomstvisie 2040, richten we een vaste werkwijze in.

Ambtelijke toetsing

- Elk beleidsdocument bevat een paragraaf waarin expliciet wordt toegelicht hoe het voorstel aansluit bij de Toekomstvisie 2040. Er is een intern aanspreekpunt die dit proces begeleidt en zorgt voor afstemming.
- Het directieteam, programmamanagers en teamleiders dragen de visie actief uit binnen hun teams en dragen eraan bij dat voorstellen hierop zijn afgestemd. In situaties dat er een strijdigheid lijkt te zijn tussen verschillende (zelfbindende) visies wordt hier in een voorstel aan college of raad altijd melding van gemaakt. In principe is de Toekomstvisie altijd leidend, maar het college kan hiervan afwijken.

Samen wordt het beter

Een denktank van inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, creatieve denkers en experts (zie paragraaf 3.3) volgt de voortgang van de visie, signaleert knelpunten en adviseert over verbeteringen.

Gemeenteraad

Bij de vaststelling van nieuw beleid voert de gemeenteraad de definitieve toets uit. De raad beoordeelt of het voorstel in lijn is met de visie. Indien nodig kan de raad besluiten tot afwijking van de Toekomstvisie. Ook kan de raad besluiten om de Toekomstvisie bij te stellen, bijvoorbeeld op basis van nieuwe inzichten of veranderde omstandigheden. Door deze werkwijze borgen we dat we de Toekomstvisie 2040 op ambtelijk, bestuurlijk én politiek niveau steeds als kompas gebruiken en dat de visie actueel blijft.

3.3 Hoe betrekken we de samenleving bij het vervolg op de Toekomstvisie

De Toekomstvisie kan alleen slagen als inwoners, ondernemers en organisaties actief meedoen. Daarom beperken we de Toekomstvisie tot 5 strategische en richtinggevende keuzes. De vertaling van deze keuzes naar de dagelijkse praktijk leggen we nog niet vast. De uitwerking van de Toekomstvisie doen we stap voor stap, samen met de samenleving.

Toekomstplan

Hiervoor maken we na vaststelling van de Toekomstvisie een Toekomstplan, een soort actieagenda voor de eerste 2 jaren. Daarin geven wij als gemeente, maar ook andere partijen aan wat ieder de komende twee jaren concreet doet om de Toekomstvisie dichterbij te brengen via concrete acties. In de komende 15 jaar kan elk gemeentebestuur de prioriteiten vaststellen. Het Toekomstplan vertaalt de vijf richtingen uit de Toekomstvisie naar:

- Eerste prioriteiten: welke onderwerpen vragen in de eerste twee jaar de meeste aandacht.
- Concrete doelen: wat willen we samen in deze periode bereiken.
- Acties en inspanningen: welke stappen en acties zijn daarvoor nodig.
- Eigenaarschap: wie voert de acties uit (gemeente, ondernemers, zorgpartijen, inwoners of andere organisaties).

Niet alles ligt op het bord van de gemeente. Ondernemers kunnen bijvoorbeeld het voortouw nemen bij vervoersinitiatieven en zorg/welzijnspartijen bij preventie en welzijn.

Denktank maakt toekomstplan

Het Toekomstplan maken we niet zelf, we willen dit met de samenleving doen. Daarom stellen we een denktank samen. Wat betreft de samenstelling van de denktank denken we aan:

- Een kleine groep van ca. 8 personen.
- Mensen die wonen of werken in Ooststellingwerf.
- Een mix van leeftijden, achtergronden en opleidingsniveaus.
- Zowel ondernemers, inwoners als mensen die actief zijn in maatschappelijke organisaties.
- (Ook) mensen die met een frisse blik en originele ideeën komen en zo op een positieve manier voor beweging en vernieuwing zorgen.

De leden van de denktank doen mee op persoonlijke titel. Daarnaast kunnen zij input ophalen door raadpleging van ondernemers, experts en belangengroepen.

De denktank krijgt een onafhankelijk voorzitter en een ambtelijk secretaris. Kandidaten kunnen zichzelf aanmelden, waarna zorgvuldige selectie plaatsvindt. Bij de selectie kijken we naar diversiteit (zie hierboven punten b t/m e) én naar het netwerk van de deelnemers, zodat zij anderen kunnen meenemen en verbinden.

Rol denktank

De denktank is in de komende jaren een vaste sparringpartner voor het college en de ambtelijke organisatie bij het concreet maken en vasthouden van de koers uit de Toekomstvisie. De denktank heeft geen besluitvormende, maar wel een adviserende en activerende rol in het vervolgproces. Voorbeelden van zaken waar de denktank ons bij kan helpen zijn:

- Adviseren over de eerste prioriteiten en doelen.
- Meedenken over concrete acties en wie deze oppakt.
- Stimuleren dat ook andere partijen eigenaarschap nemen.
- Signaleren van kansen, knelpunten en nieuwe ontwikkelingen (aanjagen, vliegwiel, katalysator voor nieuwe dingen).
- Verbinden van netwerken en initiatieven.
- Fungeren als klankbord en ambassadeur voor de Toekomstvisie.

De denktank bepaalt zelf hoe zij te werk gaan en hoe zij naar buiten treden.

Rol gemeenteraad

Na vaststelling van de Toekomstvisie blijft de gemeenteraad verantwoordelijk voor het bepalen van de koers en de kaders. In het vervolgtraject betekent dit dat de raad:

- Het Toekomstplan bespreekt en vaststelt.
- Akkoord geeft op de prioriteiten en de acties in het Toekomstplan, voor zover de gemeente eigenaar is van de acties. De raad houdt ook budgetrecht.
- Kennis neemt van de acties die andere partijen oppakken.
- De uitvoering volgt via periodieke rapportages die de ambtelijk secretaris maakt in samenspraak met de denktank.
- Bijstuurt of herijkt wanneer maatschappelijke of demografische ontwikkelingen dat vragen.

Zo blijft de raad aan zet op de gemeentelijke verantwoordelijkheden, terwijl andere stakeholders ruimte krijgen om hun bijdrage te leveren.

Samen bouwen

Keuzes

		Verbinding met keuzes:				
		1	2	3	4	5
1	Jongeren binden	✓	✓	✓	✓	✓
2	Zorg & wonen ouderen + dorpsgemeenschappen	✓	✓	✓	✓	✓
3	Bereikbaar en verbonden	✓	✓	✓		✓
4	Leefomgeving, economie en natuur in één sterke lokale basis		✓	✓	✓	✓
5	Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt	✓	✓	✓	✓	✓

Uitdagingen

1	2	3	4	5	6
Vergrijzing en vertrek jongeren	Afname sociale samenhang	Krappe arbeidsmarkt	Druk op ruimte en klimaat	Teruglopende voorzieningen	Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid
●	●	●		●	
●	●			●	●
●	●		●	●	●
●		●	●		
●	●	●			

aan een toekomst vol kansen

gemeente

ooststellingwerf

TOEKOMSTVISIE OOSTSTELLINGWERF 2040

18 NOVEMBER 2025

Bijlage 1 bij Toekomstvisie: Rapport Planbureau Fryslân

GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

UITDAGINGEN RICHTING 2040

// Inhoudsopgave

Uitdagingen richting 2040	3
Uitdaging 1: vergrijzing en ontgroening	4
Uitdaging 2: gemeenschap onder druk	6
Uitdaging 3: toenemende druk op economie en werkgelegenheid	8
Uitdaging 4: grote opgaven in een beperkte ruimte	10
Uitdaging 5: klimaatadaptatie en natuurherstel	11
Uitdaging 6: toenemende digitalisering en technologisering	12
Uitdaging 7: inclusieve besluitvorming en participatie	13
Nu keuzes maken voor toekomstig geluk	14
Bronnen	15

// UITDAGINGEN RICHTING 2040

Het welzijn van inwoners van Ooststellingwerf is goed, ook vergeleken met het hoge niveau in Fryslân. Vrijwilligerswerk komt nog meer voor dan elders in Fryslân. En hoewel Ooststellingwerf net als de rest van Fryslân economisch minder sterk staat dan Nederland gemiddeld, staan inwoners van Ooststellingwerf er beter voor dan gemiddeld in Fryslân.

Toch is er reden tot actie, want Ooststellingwerf heeft te maken met een aantal uitdagingen die richting 2040 druk kunnen leggen op het dagelijks leven van inwoners.

Zo is de bevolking in Ooststellingwerf al relatief vergrijsd, en zet deze ontwikkeling tot 2040 door. Ooststellingwerf zal ook moeten omgaan met haar positie als plattelandsgemeente in een tijd waarin wonen, het behoud van natuur en klimaat, het behoud van bedrijvigheid, en het behoud van voorzieningen alleen met creatieve oplossingen in balans blijven.

Hierdoor heeft Ooststellingwerf richting 2040 te maken met zeven uitdagingen waar het niet omheen kan.

Dashboard

Deze uitdagingen zijn tot stand gekomen op basis van een analyse van de brede welvaart in de gemeente in het hier en nu en later. De indicatoren die daarvoor gebruikt zijn, zijn ook terug te vinden in een [dashboard](#) op de website van Planbureau Fryslân. Met dit dashboard bieden we in één oogopslag een overzicht van alle relevante indicatoren met gegevens over de gemeente Ooststellingwerf.

Uitdaging 1: vergrijzing en ontgroening

Toename 65-plussers in Ooststellingwerf

Ooststellingwerf heeft net als de rest van Fryslân steeds meer te maken met vergrijzing. Zo is de verwachting dat er in 2040 bijna 3400 meer 65-plussers zijn dan in 2010. Dat is een toename van 69 procent. Op dit moment is 26 procent van de inwoners van Ooststellingwerf 65 jaar of ouder. Daarmee is de vergrijzing in Ooststellingwerf sterker dan elders in Fryslân. Verder neemt de levensverwachting toe, waardoor het aantal mensen boven de 75 jaar toeneemt. Dit wordt ook wel dubbele vergrijzing genoemd. Na 2040 zal het aantal 75-plussers naar verwachting verder toenemen, terwijl de groep 65- tot 75-jarigen na 2040 zal krimpen.

Minder mantelzorgers beschikbaar

Het overheidsbeleid is er al jaren op gericht om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen. Dit vraagt om meer ondersteuning van het sociale netwerk, maar met de huidige demografische veranderingen wordt dit steeds lastiger. Mantelzorg wordt namelijk het meest verleend door 50- tot 75-jarigen. Mensen boven de 85 hebben dit over het algemeen het meeste nodig. In de komende 25 jaar zal het aantal 85-plussers meer dan verdubbelen terwijl het aantal 65- tot 75-jarigen zal afnemen.

Daardoor zullen er veel minder potentiële mantelzorgers zijn per 85-plusser. Waar er in Ooststellingwerf in 1975 nog 21 potentiële mantelzorgers waren per 85-plusser, is dit gedaald naar 13 potentiële mantelzorgers in 2020. De verwachting is dat in 2040 nog vijf potentiële mantelzorgers per 85-plusser beschikbaar zijn.

Aantal potentiële mantelzorgers per 85-plusser in Ooststellingwerf

1975	21
2020	13
2040	5

Bron: PBL & CBS 2016, bewerking Planbureau Fryslân

Zorgstelsel onder druk

Het aantal (oude) ouderen in Ooststellingwerf stijgt. Over het algemeen geldt dat hoe ouder mensen worden, hoe meer zorg ze nodig hebben. Ook neemt het aandeel inwoners met welvaartsziektes zoals overgewicht en chronische aandoeningen toe (GGD Fryslân, 2022). Samen zorgt dit voor een hogere zorgvraag. In combinatie met de afname van het aantal potentiële mantelzorgers en een dalende beroepsbevolking leidt dit tot een toenemende druk op het zorgstelsel en stijgende kosten van de zorg.

Minder kinderen geboren in Ooststellingwerf

Ooststellingwerf heeft een lange tijd te maken gehad met ontgroening. Zo zijn er in 2024

ruim 550 (-13%) minder kinderen (0-14 jaar) dan in 2014. De verwachting is dat het aandeel kinderen de komende jaren gaat stabiliseren. Wel heeft de krimp van de afgelopen jaren invloed op de toekomst. De kinderen die de afgelopen tien jaar niet geboren zijn gaan ook niet naar school. Mede hierdoor is het aantal basisscholen in Ooststellingwerf sinds 2010 afgenomen van 22 tot 14. Dat is nu merkbaar in het voortgezet onderwijs en straks op het mbo en hoger onderwijs. Komende jaren zal de instroom op de arbeidsmarkt hierdoor ook geringer zijn.

Uitdaging 2: Gemeenschap onder druk

Veel gevraagd van solidariteit

Ooststellingwerf heeft van oudsher veel gemeenschapszin. Inwoners doen vaker vrijwilligerswerk dan gemiddeld in Fryslân en Nederland. Ook is het vertrouwen in elkaar groter en wordt er samengewerkt in verschillende verbanden, zoals het organiseren van dorps- en wijkfeesten, het opzetten van energiecoöperaties en het reilen en zeilen van het verenigingsleven.

Maar de samenleving verandert. De invloed van traditionele instituties, zoals het huwelijk en de kerk, neemt af. Het aantal eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen neemt toe. Het aantal ouderen neemt toe en het aantal werkenden neemt af. Tegelijkertijd trekt de landelijke overheid zich terug en wordt er van inwoners verwacht dat zij steeds meer zelf doen. Dat roept de vraag op: hoeveel kan de gemeenschap aan?

Welzijn Ooststellingwerfers relatief hoog, maar eenzaamheid ligt op de loer

Inwoners van Ooststellingwerf zijn over het algemeen tevreden met het leven. Ook ervaren inwoners minder stress en lopen ze minder risico op angst en depressie dan gemiddeld in Fryslân en Nederland. Mogelijk worden deze verschillen verklaard omdat er meer ouderen in de gemeente wonen. Gemiddeld gezien hebben ouderen minder stress dan de beroepsbevolking.

Tegelijkertijd zijn inwoners van Ooststellingwerf iets vaker eenzaam dan gemiddeld in Fryslân, en hebben ook minder contact met familie, vrienden of burens dan gemiddeld in Fryslân en Nederland. 48 procent van de inwoners van Ooststellingwerf is matig tot ernstig eenzaam. Tien jaar geleden was dat aandeel nog 32 procent. Over het algemeen komt in Fryslân eenzaamheid voor bij alle leeftijden, maar het treft 75-plussers het vaakst. Eenzaamheid stijgt het snelst onder 18-34 jarigen (GGD Fryslân, 2022).

Aandeel inwoners van Ooststellingwerf dat matig tot ernstig eenzaam is

2012 32%

2022 48%

Bron: GGD Fryslân 2022, bewerking Planbureau Fryslân

Aantal mensen met gezondheidsproblemen stijgt

In Ooststellingwerf wonen meer inwoners met chronische ziekten en overgewicht. Door de toenemende vergrijzing is de verwachting dat het aantal gezondheidsproblemen toe gaat nemen de komende jaren. Daarbij is de sociaal economische status in bepaalde gebieden van de gemeente lager dan gemiddeld in Nederland (CBS, 2022). Mensen met een lagere sociaaleconomische status hebben over het algemeen een hoger risico op

gezondheidsproblemen dan mensen met een hogere sociaaleconomische status (GGD Fryslân, 2022; RIVM, 2024; Planbureau Fryslân, 2024b).

Mentale druk op beroepsbevolking neemt toe

Door vergrijzing en ontgroening neemt de druk op de beroepsbevolking toe de komende jaren. Door de zorgdruk zal de beroepsbevolking vaker mantelzorg moeten verlenen aan hun ouders. Er zijn minder leerkrachten beschikbaar, dus zullen er vaker lessen of lesdagen uitvallen. Daarbij neemt de druk op het werk toe, omdat er meer werk gedaan moet worden met minder mensen, met name in de zorg.

Op dit moment is het al zo dat de ervaren stress toeneemt onder inwoners van Fryslân. Met name bij jongvolwassenen, gevolgd door 35- tot 49-jarigen.

Zorgen over toekomst verenigingen

Een kwart (23%) van de inwoners maakt zich zorgen over de toekomst van hun vereniging. Dit komt onder andere doordat het steeds lastiger is om vrijwilligers te vinden voor structurele werkzaamheden, zoals bestuurstaken. De meeste inwoners willen graag dat verenigingen blijven bestaan. Slechts acht procent vindt het niet erg als er verenigingen verdwijnen.

Van de inwoners van Fryslân vindt:

- 8% “het is niet erg als er verenigingen verdwijnen”
- 23% “ik maak me zorgen over de toekomst van mijn vereniging”
- 69% “verenigingen zorgen voor meer groepsgevoel in mijn wijk of dorp”

Bron: Panel Fryslân 2023c

Uitdaging 3: Toenemende druk op economie en werkgelegenheid

Krappe arbeidsmarkt in Ooststellingwerf

Er is op dit moment al sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Dit komt deels doordat de potentiële beroepsbevolking is gekrompen de afgelopen jaren, terwijl het aantal banen steeg (Provincie Fryslân, 2023). Het aantal openstaande vacatures is een goede indicator van de moeite die werkgevers hebben om geschikte mensen te vinden. Waar het aantal vacatures in Fryslân per 1000 banen in 2013 nog 10 was, is dat 43 in 2022.

Potentiële beroepsbevolking (15-65 jaar) in Ooststellingwerf

	Aantal	Ontwikkeling sinds 2010
2010	17.026	
2025	15.313	- 10,1%
2040	13.692	- 19,6%

Bron: CBS (2024a) & Provincie Fryslân (2024), bewerking Planbureau Fryslân

Minder mensen beschikbaar voor Ooststellingwerfse arbeidsmarkt in 2040

Het aantal potentiële werknemers zal de komende jaren flink blijven afnemen. Naar verwachting zijn er ongeveer 1600 minder mensen beschikbaar voor de arbeidsmarkt (15-64 jaar) in 2040 ten opzichte van 2025 (Provincie Fryslân, 2024). Dit zal voor toenemende krapte zorgen op de arbeidsmarkt. Sommige sectoren zullen meer last hebben van de krimpende beroepsbevolking dan andere.

De economische toekomst van Ooststellingwerf

Op dit moment verandert er veel op economisch gebied. De economische actieagenda's van overheden richten zich niet alleen op het verdienen van geld, maar de nadruk wordt sterker gelegd op de bredere maatschappelijke waarde van bedrijven (Provincie Fryslân, n.d.). Duurzaamheid wordt steeds belangrijker en er worden stappen gezet richting een circulaire economie. Dat houdt in dat er in de toekomst bijna geen afval meer bestaat en dat grondstoffen steeds opnieuw worden gebruikt.

Ook gaan de ontwikkelingen op digitaal en technologisch gebied razendsnel. Hierdoor veranderen en verdwijnen banen in hoog tempo, wat wendbaarheid vergt van werknemers en bedrijven. Hoe kan Ooststellingwerf meebewegen in deze veranderingen?

De economie van Ooststellingwerf onderscheidt zich van die van Fryslân door een relatief grote rol voor de sector handel en reparatie (22%). De sector gezondheids- en welzijnszorg (19%) is de tweede grootste sector, en is ongeveer even groot als gemiddeld

voor Fryslân. De sectoren landbouw en visserij en vervoer en opslag zijn groter dan elders in Fryslân, maar vormen allebei nog geen tien procent van de werkgelegenheid.

Zorgen over bestaanszekerheid

In Fryslân heeft 12 procent van de inwoners moeite met rondkomen. Vooral onder 19-34 jarigen (17%) en 35-49 jarigen (15%) is dat aandeel hoger. Uit een enquête van de gemeente Ooststellingwerf blijkt dat jongvolwassenen zich het meeste zorgen maken over bestaanszekerheid. Met name over de stabiliteit van hun inkomen en de kosten van hun levensonderhoud. Het gemiddeld inkomen per huishouden ligt in Ooststellingwerf gelijk aan dat van vergelijkbare gemeenten, maar ligt onder het nationale gemiddelde.

Vertrekoverschot van jongvolwassenen

In Ooststellingwerf is er sprake van een licht vertrekoverschot van jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 29 jaar. Dit komt waarschijnlijk omdat er geen hoger onderwijs wordt aangeboden op een overbrugbare reisafstand. Daardoor verhuizen jongvolwassenen naar een studentenstad om een studie te kunnen volgen. Er lijkt geen omvangrijke terugkeermigratie plaats te vinden na het behalen van het diploma, wat betekent dat deze jongvolwassenen ook niet beschikbaar zijn voor de regionale arbeidsmarkt (Bureau Louter, 2025).

Uitdaging 4: Grote opgaven in een beperkte ruimte

De ruimte van Ooststellingwerf is een schaars goed. Op dit moment bestaat 72 procent van Ooststellingwerf uit agrarisch terrein, 20 procent uit bos en open natuurlijk terrein, en drie procent uit woningen. Ten opzichte van Fryslân is er in Ooststellingwerf meer bos en minder binnenwater. Daarom wordt Ooststellingwerf vaak “het mooiste stukje Drenthe in Friesland” genoemd.

Om de leefomgeving van Ooststellingwerf voor toekomstige generaties leefbaar te houden nemen overheden maatregelen. Zo wordt stap voor stap over gegaan op het gebruik van duurzame energie. Ook wordt er gebiedsgericht gewerkt aan natuurherstel, waterkwaliteit en klimaat. Tegelijkertijd is er een tekort aan geschikte woningen, en zijn er plannen om extra huizen te bouwen.

Al deze overheidsplannen vergen ruimte. Hoe kan de ruimte in Ooststellingwerf optimaal worden benut?

Tekort aan (geschikte) woningen

In Ooststellingwerf is een tekort aan geschikte en betaalbare huizen (voor kleinere huishoudens en ouderen) en de verwachting is dat dit gaat toenemen. De verkoopprijs van koopwoningen is gestegen en de wachtlijst voor sociale huurwoningen is in Ooststellingwerf bijna vier jaar (Planbureau Fryslân, 2024).

Meer huishoudens, maar kleiner

Het aantal huishoudens in Ooststellingwerf stijgt al jaren. Op dit moment zijn er ongeveer 12.000 huishoudens in Ooststellingwerf (CBS, 2024a). De verwachting is dat het aantal huishoudens tot 2040 met meer dan 600 gaat stijgen. Dat betekent dat voor deze huishoudens een geschikte woning nodig is (Provincie Fryslân, 2024).

Gemiddeld aantal personen per huishouden in Ooststellingwerf

2010 2,30

2024 2,17

2040 2,10

Bron: CBS 2024a en Provincie Fryslân 2024a, bewerking Planbureau Fryslân

De stijging van het aantal huishoudens komt met name doordat het gemiddeld aantal personen per huishouden daalt. Er zijn minder kinderen geboren en het aantal eenpersoonshuishoudens neemt toe, waarvan een grootdeel alleenwonende ouderen.

Naast dat er meer woningen nodig zijn, is er waarschijnlijk ook behoefte aan andere soorten woningen. In Ooststellingwerf staan relatief veel middelgrote en vrijstaande woningen. Deze zijn minder geschikt voor kleinere huishoudens en voor 65-plussers. Daarnaast kunnen starters en gezinnen een vrijstaande middelgrote woning niet

betalen. In de bestaande woningvoorraad van Ooststellingwerf sluiten vraag en aanbod dus niet goed op elkaar aan.

Keuzes maken over (duurzame) bereikbaarheid

Bereikbaarheid in Ooststellingwerf is beperkter dan in andere delen van Nederland en Fryslân. Met een positie tussen de spoorlijn van Zwolle naar Groningen en Leeuwarden liggen treinstations die inwoners van Ooststellingwerf met de rest van het land verbinden verder weg dan elders. Ook voor het ziekenhuis en de dokterswacht moeten inwoners van Ooststellingwerf verder reizen.

Het autobezit in Ooststellingwerf is hoger dan elders in Fryslân. Daarbij zijn duurzame alternatieven voor auto's met verbrandingsmotoren, zoals elektrische auto's en deelauto's, juist minder populair dan gemiddeld in Fryslân. Ook is de uitstoot van broeikasgassen in Ooststellingwerf is hoger dan elders in Fryslân. Maar als Ooststellingwerf de uitstoot van broeikasgassen in de gemeente door vervoer wil verminderen, zal het ook rekening moeten houden met de behoefte van inwoners aan betrouwbaar, flexibel vervoer. Eén van de keuzes waar landelijk en internationaal over wordt gesproken is het aanleggen van de Lelylijn, waarmee er een spoor in de buurt van Ooststellingwerf zou komen te liggen.

Uitdaging 5: Klimaatadaptatie en natuurherstel

Het klimaat verandert. Gemeenten hebben een belangrijke rol in het verminderen van de kwetsbaarheid van de leefomgeving voor de gevolgen van klimaatverandering, zoals wateroverlast, droogte en hittestress. Ook hebben ze invloed op de groene ruimte en de biodiversiteit binnen hun grenzen.

Zorgen over leefomgeving

Inwoners van Zuidoost Friesland maken zich zorgen over hun leefomgeving. 39 procent van de inwoners vindt dat het Friese landschap achteruit is gegaan in de afgelopen vijf jaar. Ook zijn er zorgen over de achteruitgang van de biodiversiteit en klimaatverandering. Jongere generaties maken zich meer zorgen dan oudere generaties. Zij vinden dit een belangrijk thema om aandacht aan te besteden richting de toekomst.

Uitdaging 6: Toenemende digitalisering en technologie

De afgelopen decennia heeft de opkomst van technologie de wereld in snel tempo veranderd. Van smartphones die we dag in, dag uit gebruiken, tot robotisering, waarbij er menselijke taken worden overgenomen door geautomatiseerde machines. Deze ontwikkelingen gaan de komende jaren door, met onder andere de komst van AI.

Technologische ontwikkelingen stellen hogere eisen aan werkenden en vaardigheden verouderen snel. Blijven leren is dus van groot belang.

Ooststellingwerf minder wendbaar?

De Ooststellingwerfse economie is mogelijk minder wendbaar dan de Nederlandse economie. Het aandeel inwoners met een hbo- of wo opleiding in Ooststellingwerf is met 32 procent lager dan gemiddeld in Nederland (37%). De overheid stimuleert mensen om te blijven leren, ook als ze al een baan hebben, maar niet iedereen doet dit evenveel. Inwoners met een hbo- of wo opleiding doen vaker een opleiding of cursus tijdens hun carrière dan inwoners met een mbo-opleiding of geen vervolgopleiding (Planbureau Fryslân, 2023).

Verder is het Friese bedrijfsleven opgebouwd uit veel midden- en kleinbedrijven (mkb) en familiebedrijven. Deze bedrijven passen goed bij het opleidingsprofiel van de beroepsbevolking. Wel vinden deze bedrijven het moeilijker om mee te bewegen met digitaliserings-, duurzaamheids- en energietransities (Rabobank, 2024). Een mogelijke verklaring is dat grotere bedrijven meer mensen en middelen, en daarmee ruimte, hebben om aan deze transities te wijden, terwijl bij kleinere bedrijven deze ruimte vaak beperkter is. De mindere mate van bijscholing en de relatief grote hoeveelheid kleinere bedrijven in Fryslân vormt mogelijk een uitdaging voor de wendbaarheid van de Friese werknemers, bedrijven en de regionale economie.

Risico's digitalisering

Technologie biedt talloze voordelen, maar brengt ook een aantal problemen en risico's met zich mee. Het kan zorgen voor beveiligingsrisico's, inbreuk op de privacy en risico op digitale uitsluiting.

Uitdaging 7: Inclusieve besluitvorming en participatie

Het vertrouwen in instituties in Ooststellingwerf is lager dan gemiddeld in Nederland. Ook daalt het vertrouwen hierin. Hoe verder weg de overheid is, hoe minder vertrouwen er is over het algemeen. Bijna driekwart van de inwoners van Zuidoost Friesland heeft vertrouwen in de gemeente, terwijl 45 procent vertrouwen heeft in de Tweede Kamer (Panel Fryslân, 2023).

Hoe wil de gemeente burgers betrekken bij beleid? En wat voor gemeente wil Ooststellingwerf zijn? Een gemeente dichtbij de inwoners of een gemeente die meer op afstand blijft?

// Nu keuzes maken voor toekomstig geluk

Op dit moment staat de brede welvaart in Ooststellingwerf er nog relatief goed voor. Inwoners van Ooststellingwerf behoren tot de gelukkigste inwoners van Fryslân, dat op zich al een gelukkigere provincie is dan de Nederlandse doorsnee. Toch laat deze publicatie zien dat het geluk in Ooststellingwerf onder druk komt te staan door verschillende ontwikkelingen.

Dit zorgt ervoor dat steeds meer inwoners van Ooststellingwerf voor moeilijke vraagstukken komen te staan. Hoe zorg ik ervoor dat mijn ouders de zorg krijgen die ze nodig hebben? Hoe ga ik om met de extreme werkdruk? Wat is het toekomstperspectief van mijn kinderen in Ooststellingwerf?

De trends die in deze rapportage uiteengezet worden hebben het karakter van een crisis die zich langzaam ontvouwt. Een crisis waarvan de gevolgen steeds indringender merkbaar zullen worden en waardoor het geluk in Ooststellingwerf onder druk komt te staan.

Bovendien zullen de effecten niet gelijk verdeeld zijn. Dit rapport laat gemiddeldes zien, maar er wonen ook inwoners in Ooststellingwerf die er op alle vlakken slechter voor staan en dus minder weerbaar zijn. Met name inwoners met een lage sociaal economische status worden minder oud, hebben vaker overgewicht en hebben minder geld te besteden. Zij kunnen de gevolgen van vergrijzing niet compenseren met geld of steun uit hun omgeving, terwijl zij over het algemeen wel meer hulp en zorg nodig hebben (Planbureau Fryslân, 2024b).

Om bovenstaande uitdagingen het hoofd te bieden is het belangrijk om keuzes te maken over de toekomst van Ooststellingwerf. Ook al zijn het soms moeilijke beslissingen met ingrijpende consequenties. Eén ding is zeker: Ooststellingwerf zal in 2040 anders zijn dan nu. We kunnen afwachten en een speelbal worden van ontwikkelingen, of we nemen de regie en oefenen invloed uit op de zaken waar we invloed op hebben voor de toekomst.

// BRONNEN

Bureau Louter. (2025). *Jongvolwassenen in Ooststellingwerf*.

CBS. (2022). *Enquête beroepsbevolking (EBB)*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksomschrijvingen/enquete-beroepsbevolking--ebb-->

CBS. (2024). *Regionale Monitor Brede Welvaart 2024*. Geraadpleegd op 11-3-2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart#:~:text=In%20de%20regionale%20Monitor%20Brede,ontwikkeling%20van%20de%20regionale%20samenleving.>

CBS. (2024). *Statline: Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/03759ned/table?ts=1714116298955>

GGD Fryslân. (2022). *Gezondheidsmonitor 19+*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://www.ggd Fryslan.nl/professionals/cijfers-en-onderzoek/gezondheidsmonitor-19/>

Panel Fryslân. (2022). *Klimaat en milieu*. Planbureau Fryslân.

Panel Fryslân. (2023a). *Sociale samenhang*. Planbureau Fryslân. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/meedoen-en-vertrouwen-van-de-inwoners-van-fryslan/>

Panel Fryslân. (2023b). *Meedoen en vertrouwen*. Planbureau Fryslân. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/meedoen-en-vertrouwen-van-de-inwoners-van-fryslan/>

Panel Fryslân. (2023c). *Vrije tijd*. Planbureau Fryslân.

Panel Fryslân. (2023d). *Natuur, Landschap en biodiversiteit in Fryslân*. Planbureau Fryslân. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/natuur-en-landschap/>

Panel Fryslân. (2023e). *Werk*. Planbureau Fryslân. Geraadpleegd op 25-9-2024, van <https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/werk/>

Planbureau Fryslân. (2020). *De Friese Paradox – eerste verklaringen*. <https://www.planbureau Fryslan.nl/publicaties/de-friese-paradox-eerste-verklaringen/>

Planbureau Fryslân. (2024). *Vraagdruk woningbouwcorporaties Fryslân*. <https://www.planbureau Fryslan.nl/nieuws/woningcorporaties-kunnen-minder-mensen-aan-sociale-huurwoning-helpen/>

PBL & CBS. (2016). *PBL/CBS Regionale prognose 2016-2040*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/37/pbl-cbs-regionale-prognose-2016-2040>

Planbureau Fryslân. (2024b). *Vershil in Fryslân: de samenleving in zes klassen*.

Geraadpleegd op 25-9-2024, van

<https://www.planbureau Fryslan.nl/publicaties/vershil-in-fryslan-de-samenleving-in-zes-klassen/>

Provincie Fryslân. (2023). *LISA werkgelegenheidsregister*. Geraadpleegd op 25-9-2024.

Provincie Fryslân. (2024). *Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens: Uitkomsten trendraming 2023-2050*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van

<https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/59f289c168b4409dba24044d868095eb>

Provincie Fryslân. (n.d.). *Circulaire Economie*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van

<https://www.fryslan.frl/circulaire-economie>

Rabobank. (2024). *Kleinere bedrijven op grotere achterstand in transitie naar nieuwe economie*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van

<https://www.rabobank.nl/kennis/d011411922-kleinere-bedrijven-op-grotere-achterstand-in-transitie-naar-nieuwe-economie>

RIVM. (2020). *Trendscenario | Bredere uitkomsten van gezondheid*. Corona-inclusieve VTV. Geraadpleegd op 13-3-2025, van

<https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/c-vtv/trendscenario-update-2020/bredere-uitkomsten-van-gezondheid>

F. van der Lucht, G. den Boer, M. Buijs, C. Deuning, H. Hilderink, M. Plasmans, R. Poos, L. Zwakhals, C. Couwenbergh (2024). *Trendscenario Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024*. Bilthoven: RIVM. Geraadpleegd op 24 maart 2025, van

www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/vtv-2024/trendscenario

ROA. (2024). *Project Onderwijs-Arbeidsmarkt (POA)*. Geraadpleegd op 25-9-2024, van

<https://roastatistics.shinyapps.io/AIStot2028/>

Universiteit van het Noorden. (2023). *Iedereen leert!: Monitor leven lang ontwikkelen*.

Geraadpleegd op 25-9-2024, van

<https://universiteitvanhetnoorden.nl/app/uploads/2024/01/LLO-Monitor-Noord-Nederland.pdf>

VNG Realisatie. (2024). *Vestigingen basisonderwijs en Vestigingen BO*

[Databaseuitvraag]. Waarstaatjegemeente.nl.

https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=475ef4a3-88a5-4a9c-b6c7-8982cbf74b15

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@planbureau Fryslan.nl
www.planbureau Fryslan.nl

COLOFON

'Gemeente Ooststellingwerf: uitdagingen richting 2040' is een uitgave van Planbureau Fryslân, mei 2025.

Auteurs

Siebre Kooistra en Sibilla Hoekstra

Met medewerking van

Arlette Bickel, Bernard Boorsma, Coert Gillissen, Chaïm la Roi

Eindredactie

Arlette Bickel

Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door de provincie Fryslân.

© Planbureau Fryslân, 2025. Verveelvoudigen is toegestaan, mits Planbureau Fryslân als bron wordt vermeld.

Bijlage 2 bij Toekomstvisie: Toelichting sterke punten

Bijlage 2 – Toelichting op sterke punten Ooststellingwerf

Tijdens de open dag op 24 mei 2025 vroegen we inwoners we wat zij bepalend vinden voor de identiteit van Ooststellingwerf. 127 bezoekers brachten een stem uit, op vier thema's.

Groen, Leven met ruimte en uitzicht: 65 stemmen.

Groen kwam bij de meeste mensen terug, zowel jong als oud. Mensen ervaren het als een groot goed en hoe bijzonder is het dat we zoveel groen en ruimte om ons heen hebben. Ook mensen gesproken die hiervoor verhuisd zijn van het westen naar Ooststellingwerf. Jongeren, vooral kinderen, geven aan: uitzicht en buiten spelen is belangrijk. "Dat kan ik nu nog doen en ik vind het erg als dat verdwijnt".

Mienskip: 38 stemmen.

Elkaar helpen, er voor elkaar zijn. "Dat zou meer moeten in deze wereld". Mensen willen er ook oprecht voor elkaar zijn. Maar ook: zorg om vrijwilligers, tekort aan vrijwilligers in besturen en de vraag: 'Hoe kunnen we het anders inrichten'.

Meedenken over wat echt telt: 20 stemmen

Mensen gaven aan vooral 'niet te veel willen praten, maar ook doen'. En ze willen meer meedenken en beslissen met ons als overheid.

Stellingwerfs praten: 4 stemmen

Het publiek dat heeft gestemd gaf aan dat het voor hen geen doorslaggevende factor is.

Bijlage 3 bij Toekomstvisie: Onderzoek woonaantrekkelijkheid jongvolwassenen

Samenvatting onderzoek bureau Louter

Woon aantrekkelijkheid voor jongvolwassenen in Ooststellingwerf

Uit het rapport blijkt dat Ooststellingwerf een **lage woon aantrekkelijkheid** heeft voor jongvolwassenen (18-29 jaar). Dit komt door een combinatie van factoren, waaronder het gebrek aan werkgelegenheid, beperkte voorzieningen en een minder levendig sociaal en cultureel klimaat.

Belangrijke factoren voor jongvolwassenen

- Werkgelegenheid en economische kansen: Werkgelegenheid alleen is echter niet voldoende om jongeren te binden. Er is meer nodig op het gebied van voorzieningen en leefomgeving.
- Bereikbaarheid en mobiliteit: De bereikbaarheid per trein en ander openbaar vervoer is voor hen belangrijker dan voor oudere doelgroepen.
- Voorzieningen en recreatiemogelijkheden: Het aanbod van cafés, culturele voorzieningen (bv festivals) en sportfaciliteiten speelt een grote rol in hun woonkeuze.

Huidige werkgelegenheid en mismatch voor jongeren in Ooststellingwerf

1. Werkloosheid en arbeidsparticipatie

- De werkloosheid in Ooststellingwerf is hoger dan het gemiddelde van Nederlandse gemeenten op vrijwel alle indicatoren, met uitzondering van jongeren tussen de 15-24 jaar.
- De netto participatiegraad (percentage werkende inwoners van 15-74 jaar) ligt onder het gemiddelde. Dit geldt ook voor de regionale participatiegraad, die aangeeft hoeveel mensen in en rondom de gemeente werken of actief zoeken naar werk.

2. Mismatch op de arbeidsmarkt

- Ooststellingwerf scoort laag op het percentage jongeren met een startkwalificatie (minimaal mbo2). Dit maakt de instroom op de arbeidsmarkt lastiger.
- Veel hoogopgeleiden trekken na hun studie weg naar de randstad of andere grotere steden waar meer banen zijn die aansluiten bij hun opleiding (braindrain).
- De gemeente kent een tekort aan banen die passen bij de vaardigheden en ambities van jongvolwassenen. Dit vergroot de braindrain en vermindert de aantrekkelijkheid voor jong talent.

3. Woon-werkbalans en bereikbaarheid

- Veel inwoners werken in de eigen gemeente, wat betekent dat een versterking van de werkgelegenheid direct een positief effect zou kunnen hebben.
- Er zijn weinig grote werkgelegenheidscentra in de nabije omgeving, wat betekent dat jongeren die werk zoeken in andere steden, vaak lange

afstanden moeten reizen terwijl het OV slecht is en de reistijd met de auto relatief lang.

Per uitdaging

Uitdaging 1: Vergrijzing/minder jongeren

- Het aandeel jongvolwassenen (18-29 jaar) in de gemeente is de afgelopen twintig jaar sterker gedaald dan het nationale gemiddelde en de benchmarkgemeenten.
- De demografische druk neemt toe, wat betekent dat er een groeiend aantal ouderen is ten opzichte van de beroepsbevolking.
- Er is een negatief migratiesaldo bij jongeren van 17-21 jaar, waarschijnlijk door vertrek voor onderwijs en werk.

Uitdaging 2: Gemeenschap onder druk

- Jongvolwassenen hechten waarde aan saamhorigheid en de sociale status van hun woonomgeving.
- Er zijn zorgen over leefbaarheid, overlast door jongeren en misdaad, wat de aantrekkelijkheid van de gemeenschap beïnvloedt.
- Voorzieningen zoals sportfaciliteiten, cafés en culturele activiteiten spelen een belangrijke rol in de sociale cohesie.

Uitdaging 3: Druk op economie en werkgelegenheid

- De gemeente scoort onder het landelijke gemiddelde op economische prestaties, met name in informatiegeoriënteerde sectoren (positie 305 van 337 gemeenten).
- Er is een beperkte specialisatie in sectoren die economische groei kunnen stimuleren.
- Het aantal werkplekken binnen de gemeente is lager dan het aantal werkzame inwoners, wat betekent dat veel mensen buiten de gemeente werken.

Uitdaging 4: Grote opgave in het landelijk gebied

- Landbouw en veeteelt zijn belangrijke economische dragers, maar staan onder druk door veranderingen in wet- en regelgeving.
- De balans tussen agrarisch gebruik en natuurontwikkeling vormt een uitdaging voor ruimtelijke ordening.
- Jongvolwassenen hechten waarde aan groen en rust, maar missen voorzieningen en werkgelegenheid in landelijke gebieden.

Uitdaging 5: Ecologie versus economie

- Er is spanning tussen economische ontwikkeling en behoud van natuur en biodiversiteit.
- Jongeren waarderen een schone leefomgeving, maar economische groei kan leiden tot meer milieudruk.

- Landbouwtransitie en verduurzaming spelen een grote rol in toekomstige beleidskeuzes.

Uitdaging 6: Toenemende digitalisering en technologie

- De gemeente heeft een lage score op informatiegeoriënteerde economische activiteiten.
- Jongeren hechten waarde aan digitale voorzieningen, zoals snel internet en digitale dienstverlening.
- Digitale werkgelegenheid en opleidingen kunnen helpen bij het aantrekken en behouden van jongeren.

Uitdaging 7: Inclusieve besluitvorming en participatie

- De betrokkenheid van jongeren bij lokale besluitvorming is laag.
- Er is behoefte aan nieuwe participatiemodellen die jongeren beter aanspreken.
- Jongvolwassenen voelen zich niet altijd gehoord in beleidskeuzes die hun toekomst beïnvloeden.

Bijlage 4 bij Toekomstvisie: Onderzoek behoefte bedrijventerreinen

Samenvatting 'Bedrijventerreinen in Ooststellingwerf'

Probleemstelling: Wat is de vraag naar bedrijventerreinen in Ooststellingwerf en hoe verhoudt deze zich tot het huidige 'aanbod'? De nadruk ligt daarbij op Venekoten en daarnaast op De Turfsteker.

Met deze samenvatting informeren we u over de uitkomsten van het onderzoek en de vraag en aanbod van bedrijventerreinen met als titel: “Bedrijventerreinen 2025-2039” dat wij recent hebben laten uitvoeren. Het rapport is een analyse van beschikbare bedrijventerreinen in Ooststellingwerf, een doorkijk en behoefte raming naar de toekomst en de onderbouwing voor te voeren gesprekken met de provincie om te komen tot duidelijke actuele programmeringsafspraken en de toekomstige ontwikkeling van bedrijventerreinen in Ooststellingwerf.

Daarnaast willen met het onderzoek invulling geven en aansluiten bij de Toekomstvisie.

Het onderzoeksrapport, de complete analyse van de bedrijventerreinen is als bijlage toegevoegd.

Voorgeschiedenis en afstemmingsopdracht

Om meer zicht te krijgen op de verwachte behoefte aan bedrijventerreinen op de lange termijn en de beschikbaarheid op korte termijn in Ooststellingwerf, en dan met name in Oosterwolde en Haulerwijk heeft de provincie enkele jaren geleden een behoefteraming opgesteld. Concreet heeft de provincie aangegeven dat Ooststellingwerf nog 15Ha aan bedrijventerreinen mag realiseren binnen de gemeente. Dat was echter een periode waarin de uitgifte in Ooststellingwerf historisch laag was ondanks het beperkte aanbod. In de periode 2024-2025 zijn er in Oosterwolde en Haulerwijk acht kavels te koop aangeboden en intussen verkocht. Voor een toekomstige groei, en dat is tevens de conclusie in het rapport zal na 2028 een tekort aan bedrijventerrein ontstaan.

Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van vraag en aanbod op de markt voor bedrijventerreinen zijn er verschillende benaderingswijzen toegepast.

Tabel 1 Ontwikkeling uitgifte en in gebruik nemen per jaar, hectares per jaar

Type analyse	Periode	De Turfsteker	Venekoten	Ooststellingwerf
Prognose, laag	2025-2029	0.17	0.67	0.84
Prognose, midden	2025-2029	0.31	1.25	1.56
Prognose hoog	2025-2029	0.46	1.84	2.30
Verkocht	2020-2024	0.0	2.09	2.09
Verkocht	2025-2027	1.15	0.33	1.47
Verkocht	2020-2027	0.43	1.43	1.86
In gebruik nemen, basisscenario	2020-2024	0.05	0.78	0.83
In gebruik nemen, basisscenario	2025-2027	1.15	1.36	2.51
In gebruik nemen, Remonscenario	2025-2027	1.15	2.62	3.76
In gebruik nemen, basisscenario	2020-2027	0.46	1.00	1.46
In gebruik nemen, Remonscenario	2020-2027	0.46	1.47	1.93

Daarbij is steeds onderscheid gemaakt tussen De Turfsteker, Venekoten en Ooststellingwerf totaal. Weergegeven zijn de resultaten voor:

- de prognose voor de ontwikkeling van de vraag in de komende vijf jaar volgens de Bedrijven Locatie Monitor (BLM), met een onderscheid naar een laag, midden en hoog scenario
- verkoop van kavels (inclusief twee particulier uitgeefbare kavels) in de afgelopen vijf jaar (realisatie) en de komende drie jaar (verwachting)
- in gebruik nemen van kavels in de afgelopen vijf jaar (realisatie) en in de komende drie jaar (verwachting).

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Leegstand was zowel in 2021 als 2025 ongeveer 0.5%. Gangbaar is om leegstandspercentages van 4 à 5% als aanvaardbaar te beschouwen. Er is dus sprake van een uiterst krappe markt voor bedrijventerreinen.
- Er is tijdelijk sprake geweest van substantiële leegstand bij Tyson Foods. Die locatie is recentelijk overgenomen door Scandi Standard. Hier was dus sprake van tijdelijke leegstand, niet van 'structurele leegstand'. Ook de Arrivallocatie is niet als leegstand beschouwd, omdat daar nog sprake is van 'opslag'.
- De koop van de voormalige Frisialocatie door Machandel is niet als 'in gebruik nemen' beschouwd, omdat dit samenging met een even grote afname van in gebruik zijnde ruimte (door het sluiten van Frisia). Wel heeft daardoor geen verkoop van de uitgeefbare kavels plaatsgevonden (waar in het rapport uit 2021 wel van was uitgegaan).
- Er is van uitgegaan dat de nieuwe locatie van ActiFood (de 'Buismanlocatie') in gebruik zal worden genomen.
- Er is van uitgegaan dat van de vijf uitgeefbare kavels op De Turfsteker er vier in 2025 worden verkocht, en in 2026min gebruik genomen zullen worden.
- Er is van uitgegaan dat de onbebouwde reserves bij een bestaande bedrijven dus onbebouwd zullen blijven, dit is namelijk al jaren zo (gronden direct grenzend aan het bedrijf en in eigendom).
- Er is van uitgegaan dat van de voor de markt beschikbare onbebouwde reserves en in eigendom van derden niet voor 2028 verkocht zullen worden.
- Er is geen rekening gehouden met allerlei 'leads', dus vragen zonder concrete plannen van derden die met grote waarschijnlijkheid tot verkoop leiden.
- Wat betreft Panelen Holland zal een verplaatsing naar Ecommunitypark (2.25 hectare) leiden tot 2.07 aan vrijkomende ruimte op Venekoten (op drie kavels). Dat biedt ruimte voor diverse van de 'leads' met belangstelling voor wat kleinere kavels.
- Er zijn twee scenario's voor de ontwikkelingen tot 2028. In het 'basisscenario' wordt ervan uitgegaan dat er niet voor 2028 een stroomaansluiting zal komen voor Remon. Deze kavel blijft dan onbebouwde reserve. In het Remonscenario komt die stroomaansluiting er wel en wordt ervan uitgegaan dat het kavel van Remon gedurende 2026 in gebruik zal worden genomen.

Analyses over verplaatsingen en rijtijden naar De Turfsteker en Venekoten maken duidelijk dat het bij die terreinen om 'gescheiden markten' gaat. Daarom is in tabel 1 een onderscheid gemaakt tussen De Turfsteker en Venekoten.

Conclusies op basis van tabel 1 (waarbij de genoemde hectares steeds betrekking hebben op jaargemiddelden in de beschouwde periode):

- Op middellange termijn wordt op grond van 'structurele factoren' voor Venekoten een vraag van 1.25 hectare per jaar voorzien en 0.31 hectare voor De Turfsteker.
- De afgelopen vijf jaar lag de uitgifte van terreinen iets boven het hoge scenario, maar lag het in gebruik nemen rond het lage scenario. Dat hangt samen met het feit dat er sprake is van een vertraging tussen koop en bouw, onder andere door problemen rond stroomaansluitingen.
- Tot 2028 wordt verkoop voorzien van alle kavels op De Turfsteker en Venekoten.
- Het 'in gebruik nemen' tot 2028 ligt ruim boven het hoge scenario op De Turfsteker. Voor Venekoten wordt een mate van in gebruik nemen voorzien die iets boven het middenscenario ligt.

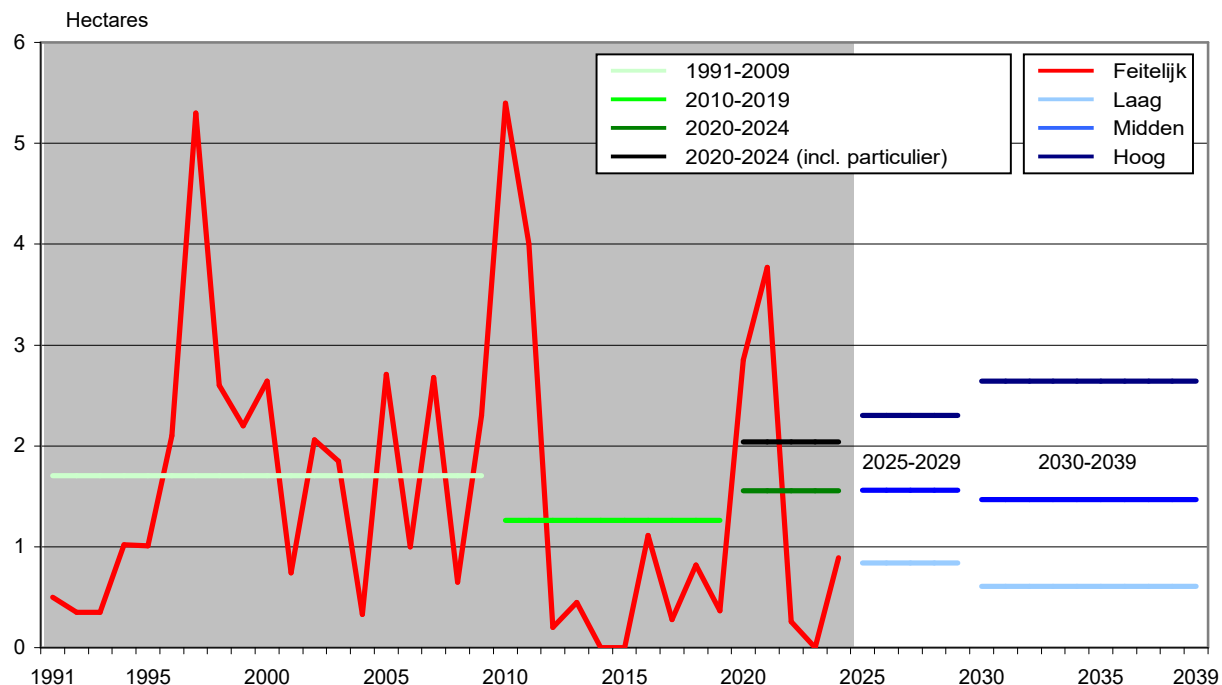
De conclusie is duidelijk:

In 2028 is er geen grond meer uitgeefbaar, terwijl er op De Turfsteker mogelijk sprake zal zijn van een kleine halve hectare vraag per jaar (volgens het hoge scenario) en voor Venekoten (conservatief geschat) van vraag volgens het middenscenario (en mogelijk nog wat meer). Tot 2040 is er dan sprake van een tekort van naar verwachting 6 hectare voor De Turfsteker en minstens 15 hectare op Venekoten.

Enkele illustratieve figuren

In figuur 1 staat de jaarlijkse uitgifte van bedrijfskavels (zoals overall in deze notitie exclusief Ecomunitypark). Duidelijk is dat soms sprake was van (op de schaal van Ooststellingwerf) omvangrijke 'incidentele' uitgiftes, zoals recentelijk aan Remon en daarnaast nog drie maal jaarlijkse uitgiftes van 4 à 5 hectare per jaar. Meerjaars gemiddelden liggen voor de periode 1991-2009 iets boven het middenscenario, voor 2010-2019 iets onder het middenscenario en voor de afgelopen vijf jaar rond het middenscenario (en indien de twee particuliere uitgiftes worden meegerekend iets onder het hoge scenario).

Figuur 1 Uitgifte en prognose vraag naar bedrijventerreinen, Ooststellingwerf, 1991-2039

	Gemiddelde jaarlijkse vraag (hectares)	
	2025-2029	2030-2039
Laag	0.84	0.61
Midden	1.56	1.47
Hoog	2.30	2.64

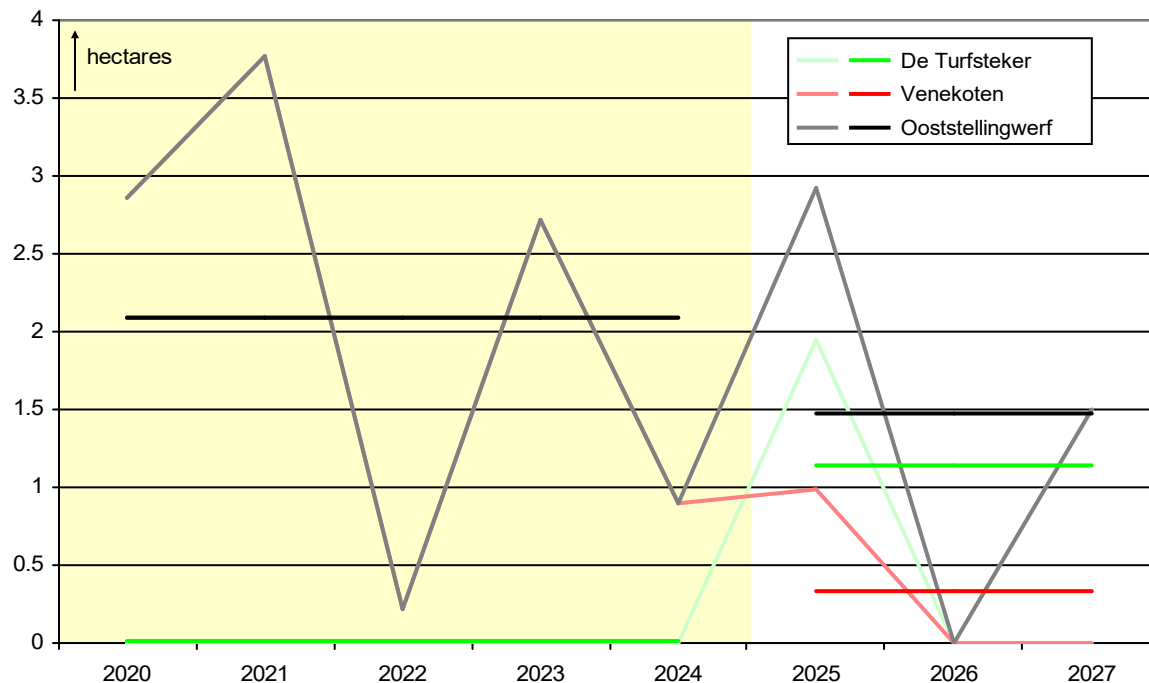
Op Venekoten was in 2000 nog ruim elf hectare uitgeefbaar, maar per begin 2026 is daar nagenoeg niets meer van over. In eerste instantie werd de gekochte grond slechts gedeeltelijk in gebruik genomen ('bebouwd'), waardoor de voorraad onbebouwde reserves snel steeg, maar de in gebruik zijnde ruimte slechts beperkt. De hoeveelheid beschikbare grond leek daardoor nog ruim, maar in de praktijk was dat niet het

geval. Energie, of liever gezegd geen energie is op dit moment de oorzaak van enkele onbebouwde kavels in Venekoten.

In figuur 3 staan de resultaten van een andere benaderingen, namelijk vanuit een 'transactieperspectief'. Hierbij staat niet de situatie (de 'stand') centraal, maar de jaarlijkse veranderingen, in dit geval de jaarlijkse verkoop van grond (figuur 3). Het zal duidelijk zijn dat uitschieters naar boven of beneden hier grote invloed hebben. Daarom zijn ook meerjaarsgemiddelden weergegeven (historisch voor 2020-2024 en prognoses voor 2025-2027). Bij de prognoses worden de jaarlijkse gemiddelden mede beïnvloed door de aannames wanneer bepaalde gebeurtenissen plaats zullen vinden, maar dat wordt 'weg-gemiddeld' via de 3-jaars scores.

Met een onderliggend duidelijk patroon van pieken en dalen (opvallend genoeg zelfs exact om het jaar) ligt de historische uitgifte iets boven de twee hectare (zie ook tabel 1), overigens uitsluitend dankzij Venekoten. De verwachte uitgifte ligt rond de 1.5 hectare (voornamelijk op De Turfsteker, mede omdat - zoals al eerder aangegeven - er in die periode nog maar één kavel beschikbaar was op Venekoten).

Figuur 3 Ontwikkeling uitgifte van bedrijventerreinen/ jaarlijkse verkoopgrond

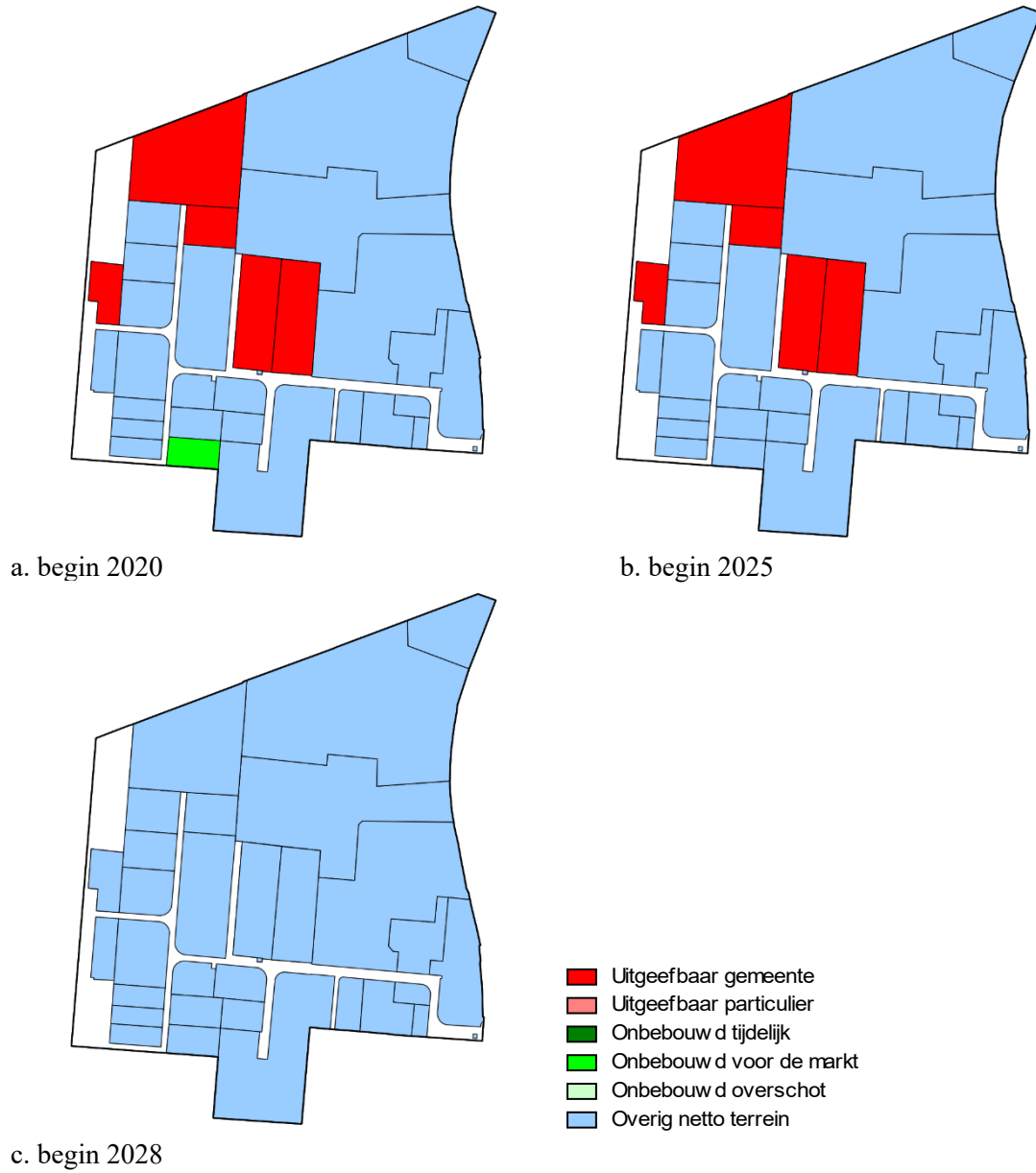
figuur 5.1 Situatie kavels Kern Appelscha, 2020, 2025 en 2028

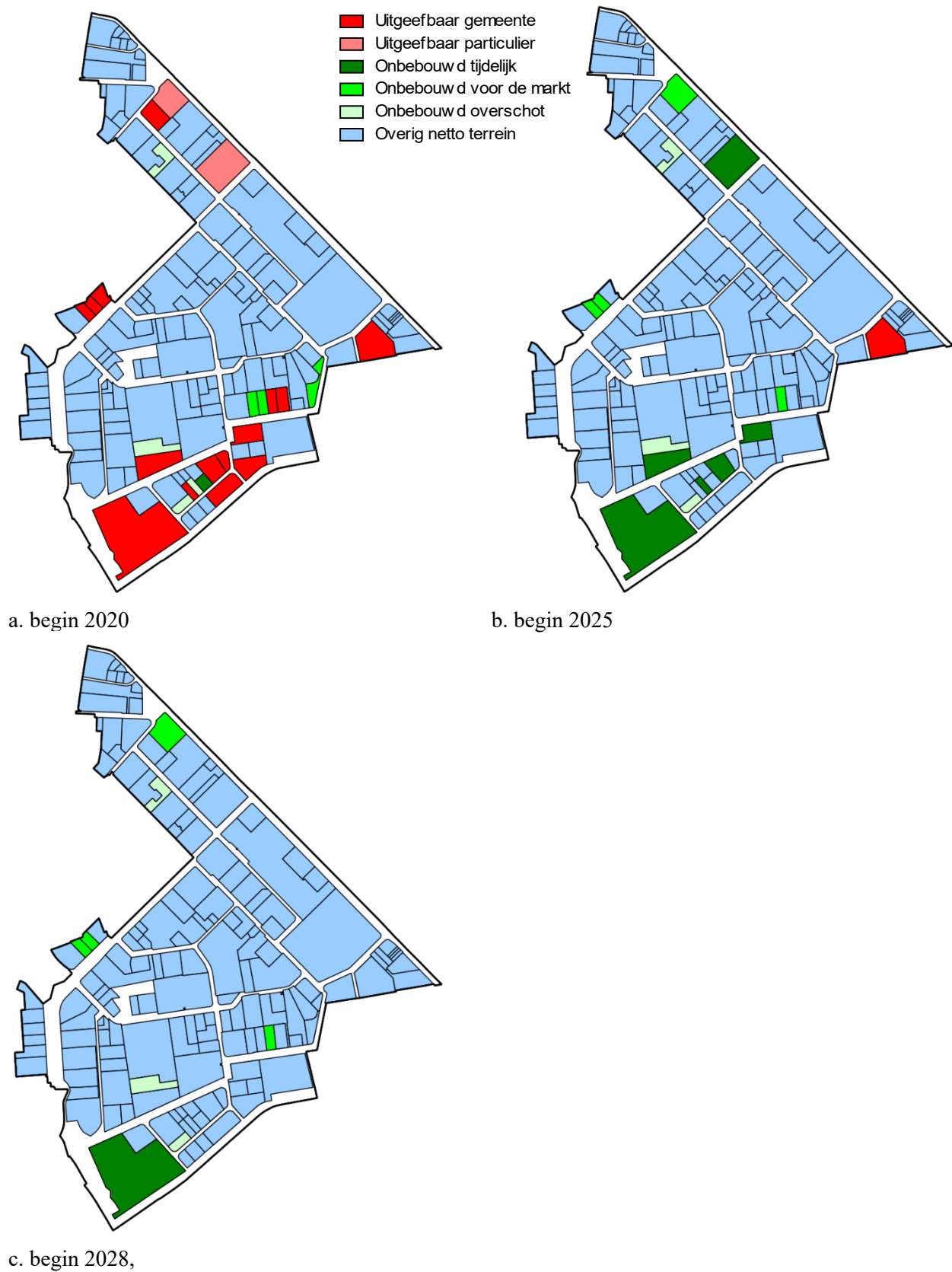
Toelichting:

- Onbebouwd tijdelijk: al gekocht door een bedrijf, maar (tijdelijk) nog niet bebouwd. Er is vaak enige vertraging tussen koop en bouwen ('in gebruik nemen').
- Onbebouwd voor de markt. Dit is door een ontwikkelaar gekocht met als doel ruimte te verkopen aan bedrijven. Hoe snel dat lukt, hangt af van de vraag op de markt en het aansluiten van het aanbod bij die vraag. De huidige voorraad aan 'onbebouwd voor de markt' betreft voornamelijk units.
- Onbebouwd overschot. Dit is eigendom van het gevestigde bedrijf. Dit zou gebruikt kunnen worden voor uitbreiding van het bedrijf, maar eventueel ook voor verkoop aan derden. In dat laatste geval hangt de 'courantheid' mede af van de toegang tot de weg.

Figuur 5.2 Situatie kavels De Turfsteker, 2020, 2025 en 2028

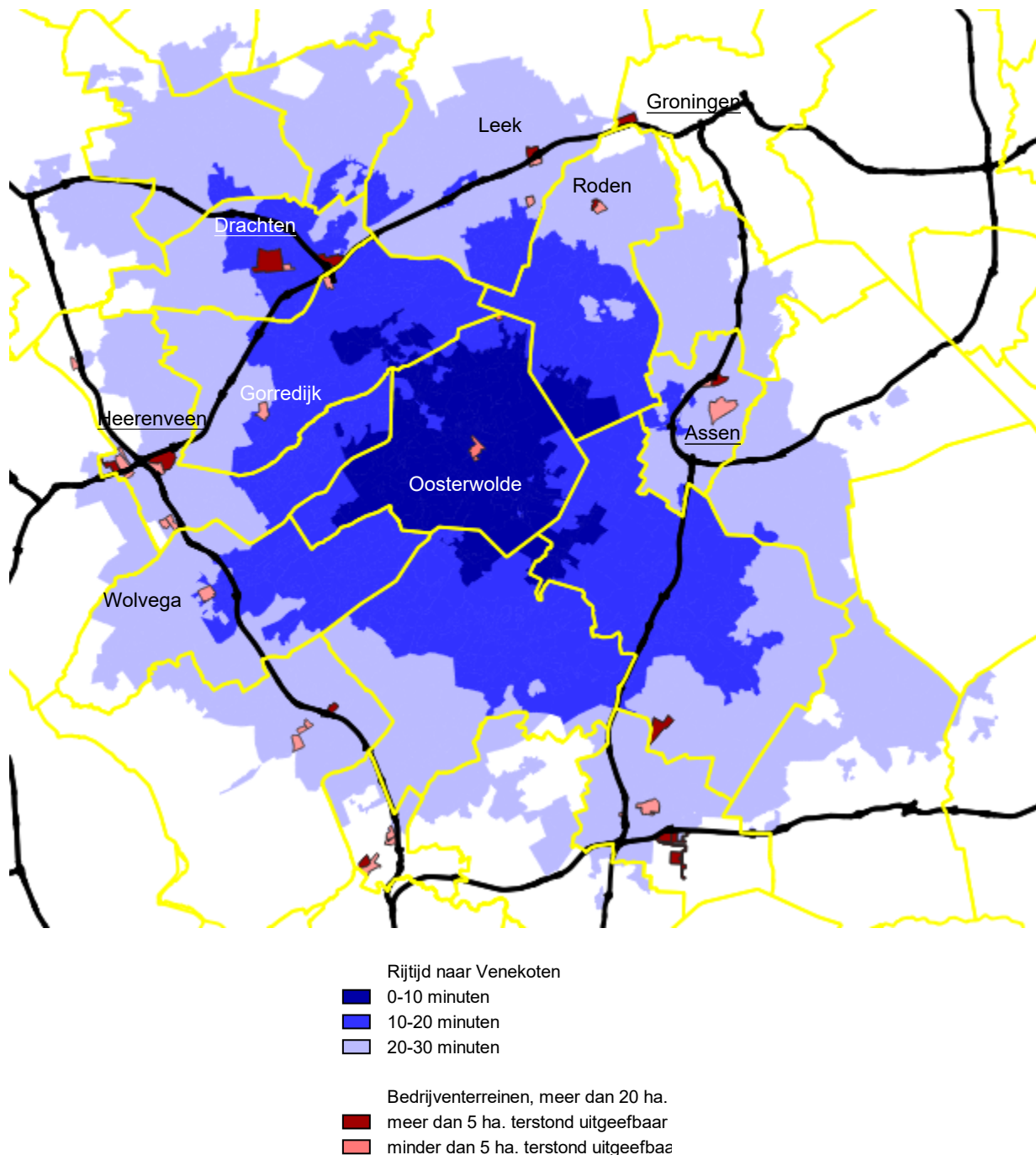

Figuur 5.3 Situatie kavels Venekoten, 2020, 2025 en 2028

Wanneer er geen extra ruimte op bedrijventerreinen komt, zal groeiende bedrijvigheid of bedrijvigheid die in woonbebouwing of het buitengebied is gevestigd uit moeten wijken naar elders. Het personeel bij op bedrijventerreinen gevestigde bedrijven bestaat voor een relatief groot deel uit laag of middelbaar opgeleiden. Bekend is dat de gemiddelde reistijden voor woon-werk verkeer daarvoor (aanzienlijk) lager zijn dan de gemiddelde reistijden voor hoog opgeleiden. Werk op vrij korte reistijd is daarom van belang voor de kansen op werk voor laag en middelbaar opgeleiden. In figuur 6 staan de reistijden over de weg vanaf Venekoten.

Figuur 6 *Rijtijd naar Venekoten*

Uit de figuur blijkt dat er (met uitzondering van Drachten) nauwelijks bedrijfsruimte uitgeefbaar is binnen twintig minuten reistijd van Venekoten. In Drachten gaat het daarbij om twintig hectare terstond uitgeefbaar terrein per begin 2023. Dat is ongeveer gelijk aan de verwachte vraag vanuit de gemeente Ooststellingwerf (Venekoten en De Turfsteker) in de periode 2028-2039, terwijl er uiteraard vanuit Drachten en andere plaatsen in de omtrek ook zeer veel vraag zal zijn.

Uitgeefbare grond in Heerenveen en Messchenveld ligt op nog meer reistijd. En ook hier gaat het om beperkte hoeveelheden terstond uitgeefbaar terrein en een omvangrijke lokale vraag. Kortom, de 'oplossing' voor het ruimtetekort in Ooststellingwerf dat bedrijven dan maar naar grotere kernen in de omgeving verplaatsen werkt in de praktijk niet: de reistijden zijn voor veel laag en middelbaar opgeleiden niet aantrekkelijk. Dit leidt tot bedrijven die hun groeipotentieel niet kunnen benutten. Hierdoor ontstaan er minder baankansen voor de lokale bevolking.

De analyse van het bedrijventerrein heeft de behoefte aangetoond en sluit daarmee naadloos aan bij de Toekomstvisie waarin we vastleggen en afspreken dat Ooststellingwerf inzet op een sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en verduurzaming. Bij het ontwerp en inrichting van de toekomstige bedrijventerreinen zal dan ook zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de hiervoor omschreven kernwaarden.

Tot slot

In het rapport “De bedrijventerrein analyse Ooststellingwerf 2025- 2039” is bevestigd dat er de komende jaren een blijvende en groeiende behoefte is aan bedrijventerreinen in Ooststellingwerf, zowel bij De Turfsteker als op Venekoten. Naar verwachting is in 2028 alle beschikbare grond uitgegeven. Met een plan van aanpak kunnen we nieuwe uitbreidingslocaties in beeld brengen, voorbereiden en daardoor toekomstbestendig zijn.